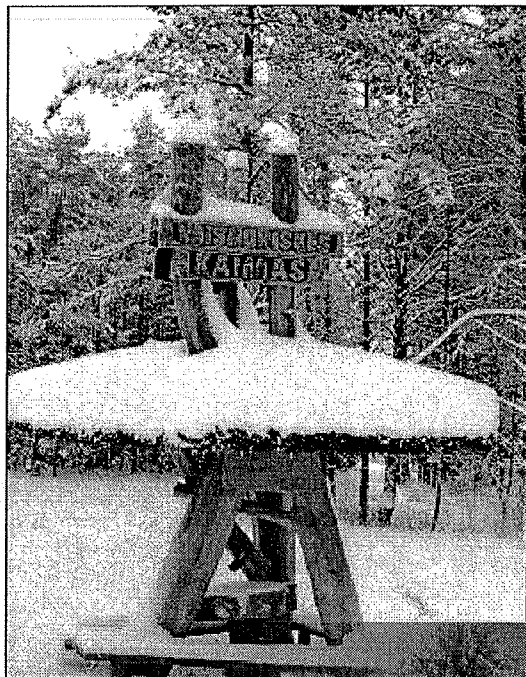

LADAKALNIS

4 (58)

AUKŠTAITIJOS NACIONALINIO PARKO LEIDINYS

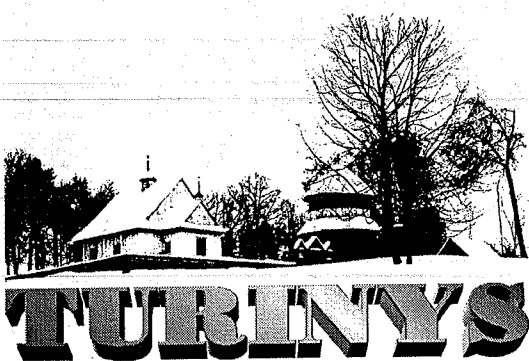
1997 spalio-gruodis

ŠIAME NUMERYJE

**ŽEMĖJ LIETUVOS
NUODINGAS GRAŽUOLIS
DAINA MŪŠŲ PARKE**

IR KAS PER VIENS TA MEILĖ YR..? ANP KRONIKA

Ramybės dekalogas 3psl.

L. Stanaitis

Europarc '97 4psl.

L. Šidla

Žemėj Lietuvos 4psl.

PARKO GIRIŲ TAKAIS

A. Survilaitė

Nuodingasis gražuolis 6psl.

PASAULIO PARKAI

D. Savickaitė

Anglijos nacionaliniai parkai 6psl.

VOLUNGĖ

P. Mikštas

"Čia ir dabar" - graži pradžia 8psl.

Č. Kudabos mokyklos moksleivių kūryba 9psl.

ETNOGRAFIJA

D. Savickaitė

Daina mūsų parke 10psl.

D. Savickaitė

Ar suspėsime paruošti ratus vasarai 10psl.

ŽMOGAUS EKOLOGIJA

D. Savickaitė

Ir kas per viens ta meile yr..? 12psl.

L. Stanaitis

Naujakuriai Palūšėje 12psl.

I. Čeponienė

Maskvos ambasadoje 13psl.

L. Stanaitis

Tolimi svečiai 13psl.

D. Savickaitė

ANP kronika 14psl.

foto. B. ŠABLEVIČIUS

foto. B. ŠABLEVIČIUS

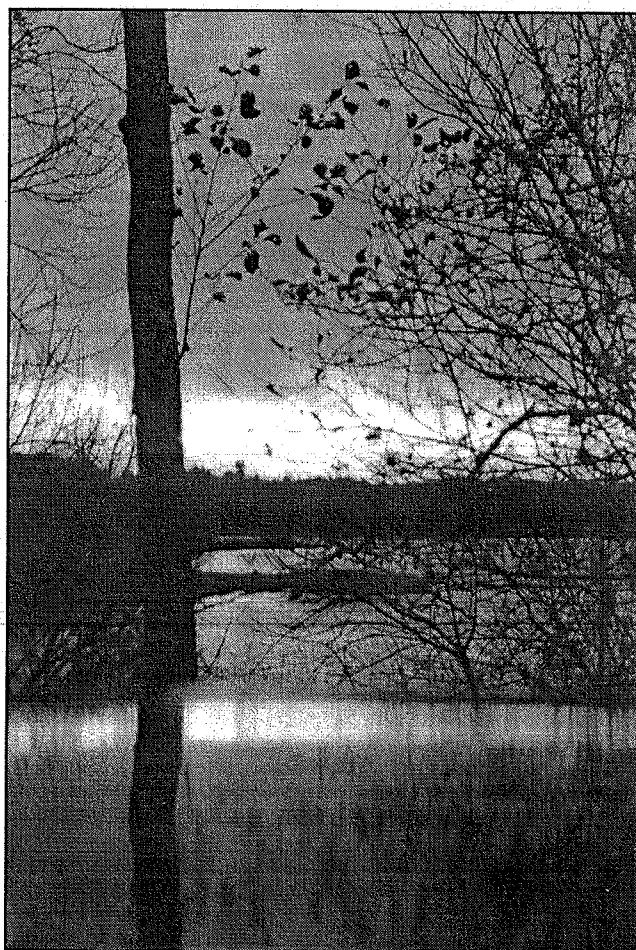

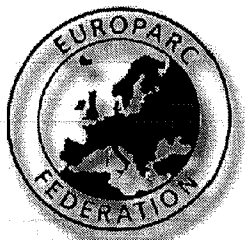

Mieli kolegos, Aukštaitijos nacionalinio parko gyventojai ir svečiai, džiaugiamės kartu su jumis pasitikdami metų kaitos šventes. Šalia visų įprastų linkėjimų kuriais keičiamės tokiomis dienomis, norime, kad 1998-aisiais metais Jūsų dienos plauktų taip, kaip savo kūrinys rekomenduoja popiežius Jonas XXIII, bažnyčios istorijoje pagrįstai nusipelnęs Gerojo Popiežiaus vardą. Iš jo sukurtų taisyklių tarsi spindi jo siela, atvira visokiam gėriui.

RAMYBĖS DEKALOGAS

1. Šiandieną stengsiuosi tik šia diena gyventi, užmiršdamas visus gyvenimo rūpesčius.
 2. Šiandieną stengsiuosi matyti tik savo trūkumus, nieko nekritikuosiu, niekam nepriekaištausiu, nebent pačiam sau...
 3. Šiandieną būsiu tikras, kad esu sukurtas laimei, tačiau ne tik aname, bet ir šiame pasaulyje.
 4. Šiandieną prisitaikysiu prie aplinkybių, netrokšdamas jų palenkti savo norams.
 5. Šiandieną skirsiu dešimt minučių pasiskaityti ką nors gero, nes tai reikalinga mano sielai.
 6. Šiandieną atliksiu gerą darbą niekam nesisakydamas, nes tai yra mano paslaptis.
 7. Šiandieną atliksiu tai, dėl ko turbūt nepatirsiu džiaugsmo ar pasijusiu įžeistas. Tačiau šių savo jausmų jokių būdu neatskleisiu.
 8. Šiandieną pasiryšiu apsaugoti nuo dviejų blogybių: nekantrumo ir neryžtingumo.
 9. Šiandieną tvirtai tikėsiu - nors aplinkybės ir prieštarautų tam, - kad gerasis Dievas tiek rūpinasi manimi, jog man nieko daugiau nereikia.
 10. Šiandieną ne bijosiu, bet priešingai, džiaugiuosi viskuo, kas yra gražu, ir tikėsiu žmonių gerumu.
- Šiandieną padarysiu ką nors gero, nes nepagalvodamas, kad visą gyvenimą turėjau dėl to stengtis...

Europos nacionalinių ir gamtos parkų federacija - viena didžiausių tokio pobūdžio nepolitinių or-

EUROPARC '97

nacionaliniams parkams buvo suteikti keliai apilapiai į kasmetinę konferenciją, šiais metais vykusią Grafenau (Vokietija). Didžiulį 270-ies dalyvių būrį labai svingingai priėmė Bavarijos nacionalinis parkas, kurio direktorius Hansas Bibeleris yra ir

sios ir apskritai, kad gamtos sauginis švietimas bei pažintinis turizmas parkuose turi būti prioritetų prioritetas. Tarp kitko, daugelyje šalių paskutiniu metu tai gan sėkmingai įgyvendinama. Pavyzdžiui, tame pačiame Bavarijos nacionaliniame parke įvairiausiai informacinei medžiagai, švietimui, pažintiniams takams bei kitoms panašioms infrastruktūroms kasmet išleidžiama apie 9 milijonus (!) vokiečių markių. Tačiau kolegų iš Centrinės ir Rytų Europos patirtis parodė, jog tokios informacijos rūšys, kaip standai, parodos, bukletai ir brošiūros yra mažai efektyvūs, nes nepajėgia konkuruoti šiandieninėje informacijos rinkoje. Nepaisydami to dauguma šiai sričiai skiria ypač daug dėmesio eikvodami didelę dalį taip trūkstamų lėšų. Įvertinant savo pastangas pravartu įsidėmėti, kad tik 5% lankytojų skaito informacinius standus ir tik 2% perskaito juos iki galo! Todėl geriausias informacijos pateikimo ir mokymo būdas yra tiesioginio kontakto su gamta metu. Vien pateikti informaciją lankytojams nepakanka. Labai svarbu, kad užsimegtų dialogas. Tam

reikia geriau pažinti savo lankytojus. Deja, teko pripažinti, kad dauguma parkų darbuotojų laukinių gyvūnų elgseną supranta kur kas geriau nei apsilankančių žmonių. Jausmų ir išpuodžių tyrimas leidžia geriau suvokti ir prognozuoti žmonių reakcijas įvairiose situacijose. Jausmų ugdymas kontaktuojant su gamta ugdo vaikų inteligenciją, kurios negalima išmokyti mokykloje įprastiniais metodais. Tiek pateikdami informaciją, tiek vykdydami ekologinį švietimą turime nepamiršti, kad siekiame išsaugoti gamtą žmonėms ne jų trumpalaikiams malonumams patenkinti, bet kaip dvasinių vertybių šaltinį, kad jie suvoktų esą gamtos dalis ir elgtųsi su ja pagarbiai.

Kad ir kaip besitvarkytų parkai, jie visuomet susilauks tam tikros visuomenės kritikos. Jos nereikėtų bijoti. Parama, kurią galime gauti iš visuomenės, gali būti ne tik finansinė. Visuomet naudinga išklausti nuosirdžių kritiką, patarimus. Kita vertus, tai yra antroji priežastis, dėl kurios būtina aiškinti žmonėms apie parkuose vykdomą gamtos sauginę ir ūkinę veiklą.

Keturias dienas trukusi konferencija pasižymėjo griežta dienotvarkė ir puikiu organizuotumu - ko daugiau galima buvo tikėtis iš pedantiškųjų vokiečių. Ateinančiais metais konferencija vyks Ispanijoje, Balearų salose esančiame nacionaliniame parke.

Linus STANAITIS
Vyresn. specialistas
informacijai ir tarptautiniams ryšiams

ganizacijų Europoje. Ji susikūrė 1973 metais. Šiandien ji globoja daugiau kaip 250 narių iš 34 Europos šalių. Lietuvai atstovauja visi penki nacionaliniai parkai - praejusį rudenį pagaliau prisijungė ir Kuršių Nerijos NP. Kad mūsų parkai nestokoja geranoriško dėmesio, parodė tas faktas, kad tarpininkaujant Baltijos šalių nacionalinių parkų asociacijai visiems keturiems (išskyrus Kuršių Nerijos NP, įstojusį vėliau - aut. past.) Lietuvos

visos federacijos prezidentas.

Kaip ir kiekvieną kartą konferencijoje buvo nagrinėjama konkreči pasirinkta tema, skambėjusi maždaug taip: "Kaip įsigyti naujų draugų - gamtos sauginis švietimas saugomose teritorijose". Visos kalbos tik ir sukosi apie tai, kokių vaidmenį šioje srityje atlieka saugomos teritorijos, kokie auklėjimo metodai gali būti naudojami, kokios švietimo ir informacijos priemonės yra efektyviau-

K R A Š T O T Y R A

ŽEMĖJ LIETUVOS

Manau, kad 1997 m. spalio 4 d. vykusiose išskilmėse ant Ginučių piliakalnio buvo daug istoriškai nepagrįstų dalykų. Aš kalbu apie aiškintą paminklotvarkininkų elgesį su Prezidentu. Jeigu tai ne grubus politinis žaidimas, tai tada šių valdininkų draudimai rodo, kad tikrai nebuvo detalčiau pasidomėta piliakalnio, kaip archeologinio objekto dabartinė verte mokslui, kuri, beje, tamptariai surišta su A. Smetonos ažuolo pasodinimo istorija. Ją žinant minėtas draudimas Prezidentui A. Brazauskui pasodinti ažuolą neturi jokios prasmės.

Panarpliokime nesena, prieš 60 metų įvykusią, A. Smetonos ažuolo ant Ginučių piliakalnio pasodinimo istoriją. Šią istoriją mena dar esantys gyvi šių įvykių liudininkai. Ją panagrinęjus, manau, paaiškės, kad šio ažuolo atsodinimas Ginučių piliakalniui, kaip archeologiniam objektui jokios žalos nepadarė.

Visi lankytojai užlipę į Ginučių piliakalnį viršutinėje aikštelėje pamato A. Smetonos ažuolo pasodinimui skirtos lentos skeveldras. Atnaujintame įrašė skaitome, kad šioje vietoje 1934 m. A. Smetona pasodino ažuolą. Tačiau tai įvyko 1937 m. Be to, ažuolas buvo pasodintas ne A. Smetonos, bet kunigo Juozo Breivos iniciatyva, pasienio policininkų rankomis.

O buvo taip: į vakarus nuo Ginučių piliakalnio už Ukojo ir Pakaso ežerų yra Kirdeikių kaimas. Tarpukario Lietuvoje čia gyveno ir dirbo Kirdeikių parapijos ikūrėjas klebonas J. Breiva. Jis buvo artimas A. Smetonos draugas. Taigi, savo draugo garbei kunigas ir sugalvojo ant Ginučių piliakalnio pasodinti ažuolą. Netoli nuo šios vietos - pietiniame Alksno ežero gale buvo Lietuvos - Lenkijos sienų demarkacinė linija. Lietuvos pusėje ją saugojo Lietuvos policija. J. Breivos iniciatyva šie policininkai laisvu nuo tarnybos metu

buvo panaudoti kaip darbo jėga piliakalnio "tvarkymui". Archeologai šį "tvarkymą" vertina kaip meškos paslaugą, t.y. piliakalnio archeologiniams tyrinėjimams buvo padaryta nepataisoma žala. "Tvarkymo" darbams vadovavo pasienio policijos baro viršininkas ponas Pilkauskas. Policininkai pukšėdami, stėnėdami (nes kai kurie buvo nusipenėję), keiksnodami "tvarkė" piliakalnį. Jie nugėnė pušų šakas, išgrėbstė miško paklotę, vakarniame šlaite įrėngė laiptus. Piliakalnio viršukalnėje įrėngė pasivaikščiojimo takus. Netgi, nors ir juokinga, ant piliakalnio pasodino gėlių. Žodžiu, plūso kaip išmanė. Blogiausia, kad jie piliakalnio šiaurinėje dalyje, kur archeologų teigimu buvo pilies bokštas, įrėngė dvi terasas. Tuo nepataisomai sužalojo piliakalnį kaip archeologinių tyrimų objektą. Įrėngus minėtas terasas antros (žemesnės) terasos šlaite maždaug 45° kampu buvo įmūrytas plokščias rausvo granito akmuo, ant kurio buvo iškaltas užrašas "Pirmojo Lietuvos Prezidento Antano Smetonos ažuolas 1937 m.". Priešais tą akmenį pirmosios (aukščiausios) terasos viduryje buvo pasodintas minėtas

(nukelta į 5 p.)

ŽEMĖJ LIETUVOS

(atkelta iš 4 p.)

ąžuolas. Jokių oficialių ąžuolo pasodinimo ir paminklinio akmens atidengimo iškilmų nebuvo. Taigi ąžuolą pasodino ne Prezidentas, o policininkai. Tuo laiku Papiliakalnės kaimo laukuose, miškuose ir ant Ginučių piliakalnio (Ginučių piliakalnis buvo Papiliakalnės kaimo nuosavybė) vyko intensyvus gyvulių (karvių, avių ir net kiaulių) ganymas. Bandos būdavo didelės, o ganyklos čia skurdžios. Užėjus sausroms šiose ganyklose gy-

vuliai beveik badaudavo. Smulkieji gyvuliai - avys, nugraudavo medžių ardo pomiškį ir trako krūmus, o karvės, kadangi pasiekdavo aukščiau, netgi ėsdavo pušų šakas. O ką jau kalbėti apie tokį „skanėstą“, kaip A. Smetonos ąžuolo lapai. Tad karvės juos ir nuėdė. Gal todėl, kad karvės nugraudė lapus, o gal todėl, kad policininkai ne dažnai ir ne gaušiai jį palaistydavo - ėmė ąžuolas ir nudžiūvo. Taigi policininkai pasikvietė į talką (tiksliau pasisamdė) Ginučių kaimo gyventoją a.a. Joną Blažį organizavo ąžuolo sodinimą iš naujo. Gerai pamenu, kaip jis iš Ginučių girtos atvilko gražų ąžuoliuką, įdėtą į bulvinį krepšį su visomis žemėmis ant šaknų, kad geriau prigytų. ąžuolas buvo naujai pasodintas dalyvaujant policininkams ir, regis, net baro viršininkui p. Pilkauskui. Nepamenu, ar jo lapus vėl kas nugraudė ar ne, tačiau ąžuolas vėl nudžiūvo. Ilgai dar styrojo sausas jo stagaras, kurį kažkas vėliau ar išrovė ar nupjovė. Tiesą pasakius, jau ir nebuvo kam šiuo ąžuolu rūpintis, nes atėjo 1939 metai. Į Lietuvą bėgo ir buvo internuojami lenkų kariai. Pasienio policininkams ir be minėto ąžuolo darbo buvo per akis. Be to, 1938 metais mirė ir šios idėjos iniciatorius kunigas J. Breiva. Vėliau buvo panaikinta ir demarkacinė linija - dingo ir pasienio policininkai. ąžuolu niekas daugiau nesirūpino ir nebesodino. Liko tik akmuo.

Šalį okupavo rusai, juos išvijus - vokiečiai, o po to vėl, kaip čia žmonės sako, - „antrieji“ rusai. Nors ąžuolo ir nebuvo, bet akmuo vis stovėjo ir bylojo apie nepriklausomą praeitį. Užkopę į piliakalnį sribai šaudė iš šių akmenų ir iš automatų ir iš dešimtukų (automatinis šautuvas užtaisomas 10 šovinių), apskaldė užrašo raides, tačiau akmens neįveikė. Pokaryje ant Ginučių piliakalnio prie A. Smetonos ąžuolo akmens susirinkęs Ginučių, Papiliakalnės ir kitų kaimų jaunimas ruošdavo gegužines. KGB į tai atkreipė dėmesį. Prasidėjo tardymai, tarpymai, aiškinimai. Kai kas dėl to ir nukentėjo - buvusi Ginučių kaimo agronomė Ozkinienė, S. Kliukas ir kiti.

Apie 1962 m. A. Smetonos akmuo dingo. Dabar aiškėja, kad šį juodą darbą atliko tuo-

metinis Palūšės apylinkės pirmininkas Rokas. Niekas nežinojo kur tas akmuo dingo.

Pagaliau - jau nepamenu keliais metais - vieną dieną žvejojau Ginučių piliakalnio papėdėje telkšančiame Linkmeno ežere. Išalkau, tad nutariau piliakalnio papėdėje pietauti. Iriantis į krantą, ežere, už ajarų sąžalyno pastebėjau dumbliais apaugusį rausvą akmenį. Ir klu nuvalęs dumblius pamačiau ant jo iškaltas iš vaikystės atmintyje užsifiksavusias raides. Supratau, kad radau A. Smetonos akmenį. Viešai apie tai nekalbėjau, bet pažįstamiems užsimindavau, kad istorijos nepanaikinsi. Daug kas užuominas suprato, bet visi tylėjome.

Atgimimo laikais akmenį iškėlė iš ežero. Labai gaila, bet tai tik trečdalis jo - skeveldra. Paaškęjo, kad akmuo buvo susprogdintas, nes ant jo matosi iškaltos sprogdmenų pritvirtinimo žymės. Mano kaimynas Juozas Brukštus pasakoja, kad jo tėvas a.a. Anupras Brukštus girdėjo ir akmens sprogdinimo garsą, o po to kūjo dūžius. Taigi, manau, kad ir

antroji akmens pusė taip pat yra Linkmeno ežere.

Labai šaunu, kad entuziastai iškėlė A. Smetonos akmens skeveldrą iš Linkmeno ežero, bet labai gaila, kad nepasiklausinėję dar esančių gyvų liudininkų padarė ir nemažai klaidų. Dabar akmuo stovi ne ten ir ne taip kaip anksčiau stovėjo. Žodžiu, palyginti dar nesena - tik 60 metų istorija, karštakošikai skubant, tapo grubiai iškraipyta. Taip pat manau, kad dėl politikierių 1997 m. spalio 4 dieną surengto „šou“ ant Ginučių piliakalnio nereikėtų iš dorių, sąžiningų, atsidavusių savo darbui ir kraštui Aukštaitijos nacionalinio parko darbuotojų daryti „atpirkimo ožių“, o tiesiog leisti jiems normaliai dirbti, ramiai pasodinti legenda tapusį ąžuolą. Ginučių piliakalniui, tai tikrai nepadarys didesnės nei jau būta žalos. O jeigu kokiam nors politikui „nagai labai niežti“ tai padaryti savo rankomis, tai tegu sodina, tačiau ne karštakošikai, tikrai dėl akių, bet kaip priguli. Kas iš to, kad per žiniasklaidos priemones -

1997 10 31 trenkė žinia, kad Tautininkų sąjungos neskelbiami asmenys ant Ginučių piliakalnio pasodino A. Smetonos garbei ąžuolą, ko padaryti Prezidentui A. Brazauskui nebuvo leista. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad šio darbo iniciatorius reiktų tik sveikinti, tačiau darbas atliktas prastai. Pirmiausia apmaudu, kad ąžuolas pasodintas ne toje vietoje, antra - parinktas netikęs, išaugęs tankumyne („išbėgęs“ ir ištįsęs) ąžuolas. Vėl darbas padarytas „ant juoko“, taigi, be jokios abejonės šis ąžuolas vėl nudžiūvo. Manau, kad visą šią politinę saviaveiklą, grubų savivaliavimą apeinant Aukštaitijos nacionalinio parko šeiminkus - Direkciją, reiktų baigti. Reiktų baigti pasityčiojimą iš kilnios idėjos, šią problemą spręsti ramiai ir viešai, kaip pridera. Ne „partizaniniu“ keliu, bet oficialiai, nekreipiant dėmesio į nekompetetingų šioje istorijoje valdininkų draudimus, pasitelkus menančius šios įvykių žmones bei medžių sodinimo specialistus ir vykusiai į buvusią vietą pasodinti vykusį ąžuolą. Tuo pačiu sutvarkyti akmens pastatymo vietą ir būtiniausiai pakeisti klaidingai nurodytą datą. Gana tyčiotis iš žmonių ir istorijos.

Manau, kad atkuriant istorinę tiesą, atminimo lentoje turėtų būti toks užrašas: „Šioje vietoje Kirdeikių parapijos klebono kun. J. Breivos iniciatyva 1937 m. pirmojo Lietuvos Prezidento Antano Smetonos pagerbimui buvo pasodintas ąžuolas. Įvykio atminimui granite buvo iškaltas užrašas „PIRMOJO LIETUVOS PREZIDENTO ANTANO SMETONOS ĄŽUOLAS, 1937 m.“. Karų metu ąžuolas žuvo pokaryje, rusų okupacijos metu, buvo sunaikintas ir atminimo akmuo.“

Lietuvai atgavus nepriklausomybę buvo surasti ir atstatyti išniekinti akmens likučiai, o 1997 m. atsodintas ir ąžuolas.“

Labai nebloga idėja, kad Lietuvos prezidentai sodintų ąžuolus ant Ladakalnio. Jis didelis, erdvas, garbingas savo legendomis. Tad tegul sugrįžta kadaise ant Ladakalnio augę, vėliau feodalų iškirsti, šventi lietuviams medžiai - ąžuolai, pasodinti Lietuvos prezidentų rankomis.

Pagal vieno pirmųjų ANP darbuotojų, gamtos mokslų daktaro L. Šidlos pateiktą medžiagą paruošė Dalia SAVICKAITĖ

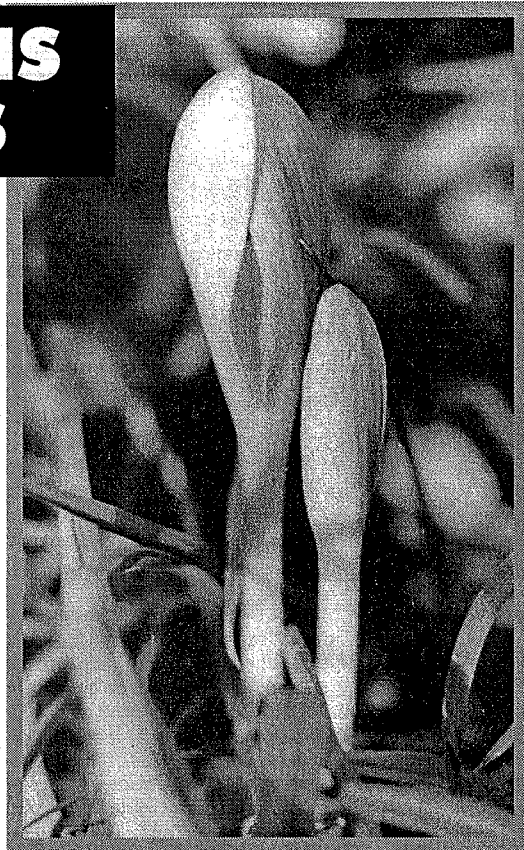
PARKO GIRIŲ TAKAIS

NUODINGASIS GRAŽUOLIS

Artėjant rudeniiui, kada įvairiaspalviai vasaros gėlynai blanksta, o ištikimos rudens palydovės - chrizantemos dar tik brandina savo butonus, iš juodos žemės gėlmės į paviršių išlenda belapiai šviesiai violetiniai žiedai - tai vėlyviai (*Colchicum*). Lotyniškas šios genties pavadinimas kildinamas iš Kolchidos - senovinės šalies prie Juodosios jūros (dabartinė Gruzija) dalies. Tėn savaime auga keletas vėlyvių rūšių. Šių lelijinių šeimos šeimos augalų dar aptiksime Afrikoje, Azijoje, ir Europoje kai kuriose priekalnėse. O Lietuvoje drėgnose ir apydrėgnose žemazolėse pievose galima rasti natūraliai augantį rudeninį vėlyvį (*Colchicum autumnale*). Tai retas, į Lietuvos raudonąją knygą įrašytas augalas su kuriu jums siūlau susipažinti.

Rudeninis vėlyvis liaudyje vadinamas labai originaliai: mirštamaris, vėluonis, nelaika, vėluožiedis ir kt. Tokius sinonimus jis gavo dėl netipiško vystymosi ciklo.

Augalas žydi rudenį, o sėklas subrandina pavasarį. Giliai po žemėmis, 15-20 cm gylumoje, yra svogūnėlis. Šalia senojo svogūnėlio ima formuotis naujasis su trumpu stiebeliu. Rudenį iš to stiebelio išauga 1-3 šviesiai violetiniai žiedai. Žiedo vainiklapių pamatai yra suaugę ir sudaro ilgą vamzdelį. Viena trečioji to vamzdelio dalis būna po žeme, joje prie pat gumbasvogūnio, mezginėje užsimezga sėklos, o du trečdaliai - kuokeliai, piestelė ir laisvoji vainiklapių dalis, iškyla virš žemės paviršiaus, kur vabzdžių apdulkinami. Po apvaisinimo, mezginė peržiemoja po žeme. Žiemos metu naujas svogūnėlis išsiurbia iš senojo maisto medžiagas ir išauga iki normalaus dydžio, o senasis sunyksta. Pavasarį stiebelis, ant kurio praėjusių metų rudenį buvo išaugę žiedai, ima tįsti ir kartu su lapų užuomazgomis bei pernykščių žiedų mezginėmis prasiskverbia į žemės paviršių. Žemės paviršiuje iš lapų užuomazgų išauga dide-

tot. V. MALINAUSKAS

li lancetiški lapai, o stiebo viršūnėje susiformuoja vaisius su sėklomis. Vasaros viduryje subrendus sėkloms lapai sunyksta, o po žeme pradeda formuotis naujasis svogūnėlis. Taip rudeninio vėlyvio vystymosi ciklas pradeda naują ratą. Auglas plinta sėklomis ir vegetatyviškai -

dukteriniais svogūnėliais. Lietuvoje žinomos 3 rudeninio vėlyvio natūralios augimvietės: Kaišiadorių (tarp Kaugonių ir Žaslių geležinkelio stotčių 1955, 1991), Radviliškio (Kurkliuose) ir Švenčionių (Kretuonys, 1990) - dabartinėje ANP teritorijoje. Įdomu, kad visos žinomos augalo radim-

vietės išsibarsčiusios pagal geležinkelį. Galima daryti prielaidą, kad būtent geležinkelio transporto pagalba augalas buvo atneštas į Lietuvą ir dabar platinamos jo sėklos.

Rudeninis vėlyvis labai dekoratyvus augalas ir gerai žinomas gėlininkams mėgėjams. Darželiuose auginamos įvairios jo veislės. Natūraliose augimvietėse augalo dekoratyvumas yra viena iš naikinimo priežasčių. Augalai skinami ir iškassami norint juos perkelti į darželius, o to daryti nedėrėtų.

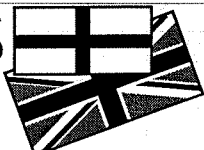
Rudeninis vėlyvis yra ne tik gražus, bet ir nuodingas augalas. Jis patenka į dešimtuką nuodingiausių Lietuvos augalų. Visose augalo dalyse, o ypač svogūnėlyje, randamas alkaloidas (nuodas) kolchicinas, kuris naudojamas augalų selekciijoje. Taigi, neveltui liaudyje vadinamas mirštamuoju.

Mažai tyrinėta vėlyvio biologija ir ekologija Lietuvoje, todėl į daugelį klausimų dar negalima duoti atsakymų. Tačiau nublankus įvairiaspalviams vasaros gėlynams, iš juodos žemės gėlmės vėl išlys violetiniai rudeninio vėlyvio žiedai.

Asta SURVILAITĖ
mokslinė bendradarbė

PASAULIO PARKAI

ANGLIJOS NACIONALINIAI PARKAI

Anglijoje nacionalinių parkų kūrimosi idėjos pasiklido XIX amžiuje. Jau apie 1800-uosius metus susikūrė atskiros grupės besirūpinančios gyvosios gamtos turtų išsaugojimu. Keturiadešimtaisiais šio

šimtmečio metais keletoje vyriausybės ataskaitų buvo kalbama apie būtinybę kurti nacionalinius parkus Anglijoje ir Velse. Nutarimai parkų įkūrimo klausimais buvo pasirašyti 1949 m. ir jau penkta-

jame dešimtmetyje Velse ir Anglijoje buvo įkurta dešimt nacionalinių parkų.

Peak'o nacionalinis parkas įkurtas 1951 m.. Tai pirmasis Britanijos nacionalinis parkas. Jo plotas 1438 km². Parką valdo 34 narių valdyba. Valdyba sprendžia konservacijos, atskiros bendruomenės poreikių (namai, darbas, paslaugos), parko

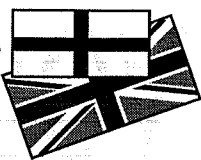
lankytojų poreikių (automobilių stovėjimo aikštelės, informaciniai centrai, kempingai) bei nacionalinių poreikių (iškasenos) klausimus. Valstybė finansuoja apie 53% parko egzistavimui reikalingų lėšų. Šiame parke gyvena apie 38000 gyventojų. Parko teritorijoje gyvenantys žmonės yra truputį senesni nei vidutinis šalies gyventojų amžius.

Dauguma gyventojų gauna pajamas aptarnaudami turistus. Didžioji šio parko žemė yra valdoma. Čia yra apie 2700 fermų, dauguma jų - mažos (mažiau nei 40 ha). Dalis žemės savininkų patys neūkininkauja, žemės išnuomoja įvairioms suinteresuotoms kompanijoms. Labai mažai ariamų

(nukelta į 7 p.)

ANGLIJOS NACIONALINIAI PARKAI

(atkelta iš 6 p.)

žemių, nes palankus žemdirbystei sezonas gan trumpas. Nedideli ir vandens ištekliai. Parko teritorijoje yra 55 rezervuarai užimantys 2 ha teritoriją. Jų pagalba vandeniu aprūpinami parko teritorijoje esantys miesteliai. Per parą sunaudojama apie 450 milijonų litrų vandens. Parko miškai užima 480 ha plotą. Apie 22 milijonai lankytojų kasmet apsilanko parke, dauguma jų atvažiuoja automobiliais. Apie vieną milijoną čia apsistoja nakčiai kiekvienais metais. 80% iš jų kempinguose ir karavanų miesteliuose. Parke kasmet paliekama apie 137 milijonus svarų. Čia yra 7 informaciniai centrai ir 13 mobilių centrų kaimų ir miestelių paroduotuvėse. Didelį darbą čia atlieka inspektoriai (reindžeriai). Jie teikia informaciją lankytojams, palaiko gerus santykius su vietiniais gyventojais, prižiūri laukus, ganyklas, stebi lankytojų srautą, gaisrus, įvykius kalnuose. Prie visų įvažiavimų į parką stovi automatai, kurių pagalba turistai išsityja teisę (biletą) važinėti parko keliais. Peak'o parke yra mokymo centras Losehill Hall. Centre vyksta įvairūs mokymai įvairioms amžiaus grupėms, įvairiais klausimais.

Man kaip tik ir teko didžiąją buvimo Anglijoje dalį praleisti šiame parke, o gyventi kaip tik Losehill Hall mokymo centre. Čia mes mokėmės atstovauti savo nacionalinius parkus visuomenės informavimo priemonėse - spaudoje, radijuje, televizijoje, bendrauti su lankytojais ir skleisti ekologines žinias. Labai stebino vadovų inteligentiškumas ir tolerancija, pateikiamų mokymo metodikų gausa, pateikiamos informacijos paprastumas ir įvairumas. Užsiėmimų grafikas buvo labai intensyvus - dirbo nuo 9 iki 22 val. (mūsų laiku), pertrauka tik pietums ir dar gaudavome kalbos pratybų užduotis nakčiai. Bet tai ir puiku, nes atvykus tokį kelią gaila prarasti laiką, juolab,

kad jų darbo metodai labai skiriasi nuo mūsų. Labai daug laiko skiriama darbui su vaikais. Skirtingai nuo mūsų įpročių, ši darbą daugiausiai dirba reindžeriai (mūsų supratime inspektoriai). Jie vos ne deklaruodami aiš-

kina, kad norėdami turėti kuo mažiau bėdų, pažaidų turi išmokyti vaikus suvokti elementarius gamtos dėsnius, priklausomybę vieno nuo kito, elementarių elgesio gamtoje taisyklių, nes vaikai būsimieji suaugę parko lankytojai ir ūkininkai. Net nežinau kas paliko didesnį įspūdį - neįprasti akiai, sakyčiau, tiesiog knyginiams gamtovaizdžiai padabinti neaprašomais viržynais ir nesibaigiančiais aptvarais avims, nepermatomi rūkai, žmonės su kuriais teko bendrauti ar suvokimas kaip galima dirbti. Tiesiog stulbino priemonių paprastumas, kurias naudoja norėdami paaiškinti, kad mes gamtoje tik tarpinė grandis tarp dangaus ir žemės tolygi skruzdėi, kaip paprasta paaiškinti augalo įsitvirtinimo ir išlikimo gamtoje dėsnius, baisu suvokti, kaip prastai mes žinome supantį pasaulį, jaučiame jo spalvas ir kvapus. Įvairiapusės buvo vadybos paskaitos, kalbos pratybės

Peak'o parkas - kalnų parkas. Paskutiniąsias dvi

kelionės dienas praleidome Broad'o parke. Jau keliaujant iš vieno šalies pakraščio į kitą stulbino kraštovaizdžio pokyčiai. Kuo daugiau į lygumas tuo daugiau galvijų, atsirado žemės ūkio kultūrų. Anksčiau jau buvome pradėję galvoti - iš kur jie ima maistą? Kalnuose verčiamasi vien avininkystė. Broad'o parkas - unikalus lygumų, vandenių, nendrių, įvairių kemsynų augalų ir paukščių parkas. Šis neįprastas kraštovaizdis susidarė neprotingos žmonių veiklos pasėkoje, t.y. viduramžių žmonės nie ko negalvodami kasė ten durpes. Susidarė gilios duobės, kaupėsi vanduo. Apylinkėje išsibalsavo vandens lygis. Šiandieną ši teritorija reikalauja papildomo dėmesio, priežiūros. 1978 metais nutarta sudaryti žmonių grupę šio regiono priežiūrai, o 1989 metais šiam regionui suteiktas nacionalinio parko statusas. Parko biologai nuolat rūpinasi, kad kanalai ir upelės, jungiančios susidariusius didesnius vandens telkinius, neužaugtų žolėmis.

Anglijos ir Velso nacionaliniai parkai

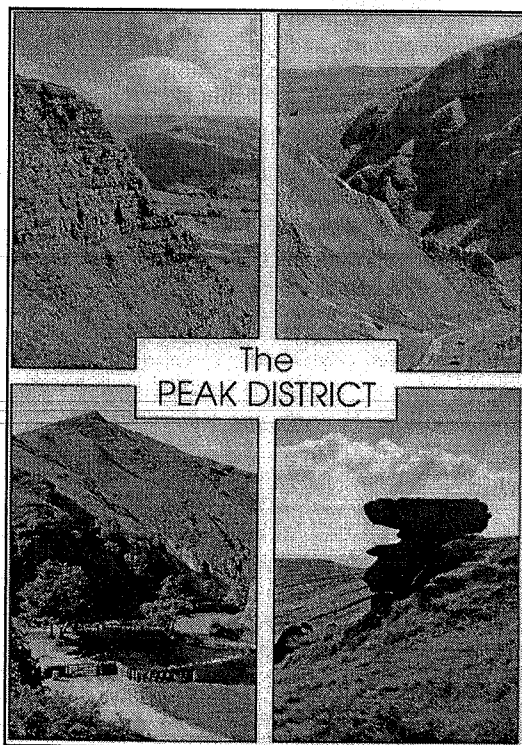
Tam tikslui upelių krantai yra įtvirtinami, augalija periodiškai išraunama. Vandens lygį reguliuoja šluozų sistema. Daliai mūsų grupės narių toks žmogaus kišimasis atrodė gana drąstiška priemonė, bet, matomai, tai pasiteisina. Pačiose upelėse knibždėte knibžda nedidelių laivelių. Juos ten vadina elektrobotais. Tai puikus parko ir ten gyvenančių žmonių pajamų šaltinis. Bet didžiausias šių laivelių privalumas - jie dirba praktiškai be garso, o išvysto normalų greitį. Tokiu būdu turistai gali grožėtis apylinkių vaizdais, vandens augalų benrijomis, o vandens paukščiai ramiai perina savo jauniklius. Labai malonu buvo patirti, kad parko darbuotojai be galo didžiuojasi tuo, kad jų vandenyse auga lelijos - švairaus vandens indikatoriai. Jie šiuos augalus labai saugo, o mes?.. Šis parkas taip pat turi mokymo centrą. Jame vaikai mokosi vietinių amatų - daryti nendrių stogus, keramiką ir tt., dalyvauja moksliniuose stebėjimuose, teatralizuotose renginiuose. Tiek šio, tiek Peak'o nacionalinių parkų mokymo centrų aplinka tiesiog neapsakoma žodžiais. Tai vėgi išpuoselėtos angliškos vejos ir gyvatvės sumišusios su aplink bujojančia laukine gamta.

Dar vienas itin malo-

nus ir naudingas susitikimas vyko Broad parke. Mus du vakarus priiminėjo Europarkų federacijos prezidentas M. Aitken Klark. Stebino šio žmogaus ramybė, geranoriškumas, inteligencija, intelektas, sugebėjimas atsimiti galybės veikiančių parkų ypatumus.

Kaip žinia bendravimas kursuose palieka ir kitų malonių ir naudingų įspūdžių. Mūsų grupėje buvo 24 žmonės. Beveik visi iš postkomunistinių šalių. Kiekviename parke savos problemos, savi jų sprendimo būdai. Rumunų atstovas pasakojo apie nesibaigiančias kovas su brakonieriais Dunojaus deltoje; indoneziečiai vaikų tigrus, kad nesugrauztų turistų ir dejuoja, kad moterys neturi galimybės apsivilkti kailinių, nes ten tik sausas ir šlapias sezonai, kad nėra kada skaityti joms eilių, nes ten tik diena ir naktis; vietnamiečiai - naujai iškepti kapitalistai, turi gana daug pretenzingų užmačių; korsikiečiai problemas sprendžia itin temperamentingai; sunku slovams, nes saugoti gamtą kai šalyje tiek įvairių problemų, bet jie tai daro sėkmingai; panašiausios vengrų, čekų, lenkų ir vokiečių problemos - jos daugiau orientuotos į įvaizdžio formavimą, gamtos ir kultūros paveldo išsaugojimą.

Dalia SAVICKAITĖ

The
PEAK DISTRICT

“ČIA IR DABAR” - GRAŽI PRADŽIA

Loretos Stanaitytės-Končienės ir Lino Stanaičio pirmoji poezijos knygelė pasirodė tyliai, be didelių iškilnių. Tik Aukštaitijos nacionalinio parko darbuotojai gražiai pasveikino seserį ir brolį gražaus debiuto proga. Iš tiesų, nedidelė knygelė lyg žmogus kalba apie tai, kas išgyventa, pamatyta. Lyrinis subjektas kartais skaudžiais, kartais ramiais emocijos virpesiais pasakoja skaitytojui savo regimą ar išgyvenamą pasaulį.

“Viena akimirka džiaugiamės, o už kitą net padėkoti užmirštam, nors jos visos vienodos, nes visos jos - DUOTOS”, - rašo Loreta išanginiame žodyje. Šią mintį ne kartą tarsi aidas pakartoja eilėraščiai: “*Ar mes laike! Ar laikas į mus! Vis į ten! Vis atgal! Jei norėtum paklausti! Kur esu! Tai tik čia! Tik dabar.*”

Du šio eilėraščio žodžius - *Čia* ir *Dabar* - perskaitome ir knygutės pavadinime. Juos taip norisi susieti su vietos ir laiko kintamumu ar net trapumu. Žengsi žingsnį - jau būsi ne čia, nutiksės valanda sekundžių žingsneliais - ir ji taps praeitimi. Ką padarysi, tokia mūsų būtis, ir pakeisti jos neįmanoma. Ar reikia? Linas atsako taip:

O jeigu turėčiau jėgų
Ir laiką atgal
Sugrąžinčiau,
Vis tiek nepasukčiau kitur
Ir nieko pakeist
Nemėginčiau.

Beliaka pridurti, kad Loretos ir Lino kūryboje poetinis laikas ir jų gyvenimas tokioje sandūroje labai natūralus, atsiradęs iš kasdienių akimirkų, suvokimų ir pajautimo blyksnių.

Skaitydamas knygutę “ČIA IR DABAR”, pajunti, kad eilėraščius rašė saviti, dvasine pagava įdomūs žmonės. Jų lyrinis subjektas - nuo

kažkur matyto iki žmogiškai pagrįsto ir vientiso. Nederėtų smerkti už kažkur matytą ar primityvą lyrinį subjektą: tai tik pirmoji knyga, o gražių poetinių blyksnių daug. Jei Loretai ir Linui kūryba nebus trumpalaikis pomėgis, galime sulaukti tikrai brandžių ir savitų jų poezijos pavyzdžių.

Kad nebūtum poezijoje banalus, nuolat reikia kokio nors “pažeidimo”, prasiplėkimo su temos ar formos normomis. Tokių dalykų aptinkame ir šių dviejų žmonių knygelėje. Atkreiptinas dėmesys į Lino eilėraštį “Pats

nežinau” ar Loretos - “Man tas pats”. Juose subtiliai atskleisti dvasios niuansai, vykusi poetinė dermė.

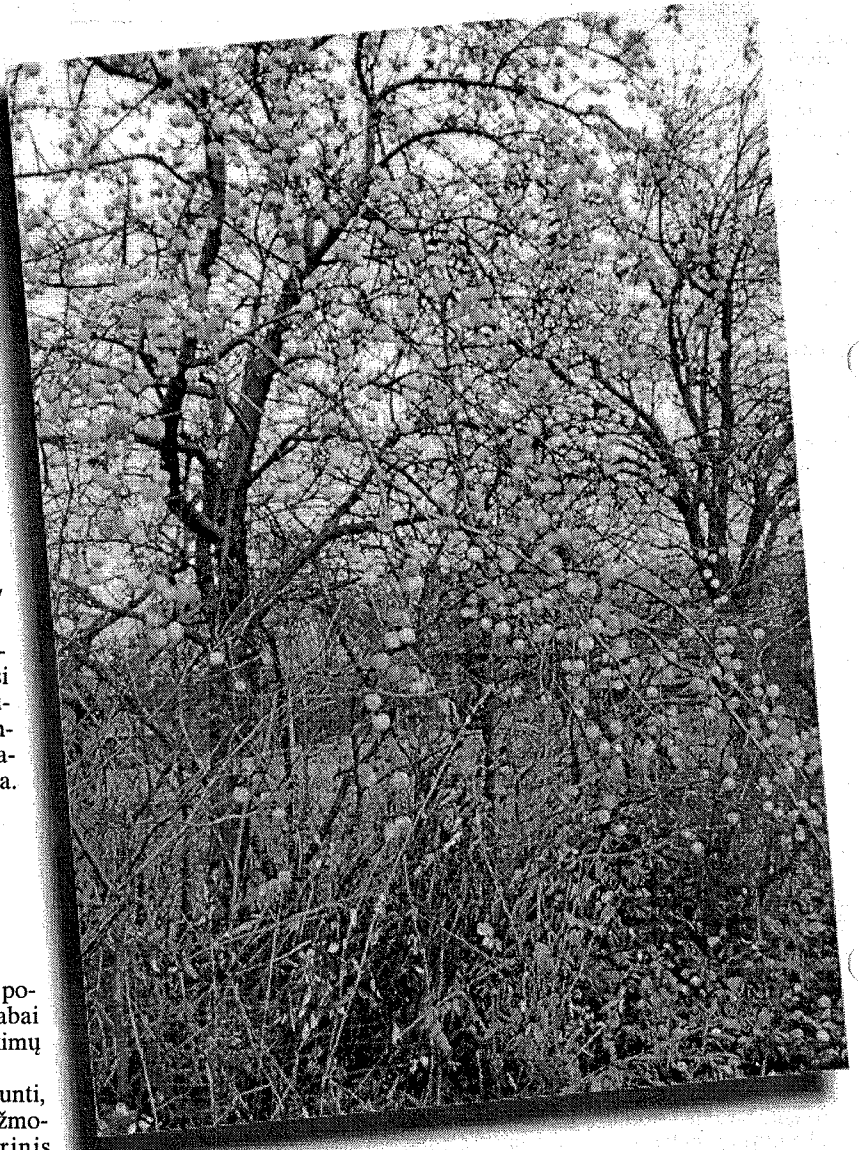
Simbolių prasme pavykęs Lino eilėraštis “Svetimas”. Iš pirmo žvilgsnio paprastas eilėraštis, bet graži dermė atsveria, kai pabandai iššifruoti simbolius. Skaitydamas šį eilėraštį, aiškiai junti, kad kartais gera poezija - ne žodžiai, o kažkas juose ir tarp jų.

Loretai galima pavydėti poetinės nuostatos. Už jos eilėraščių stovi žmogus, kuris supranta savo pavydėtina normalius, kartais prieštarinius regėjimus.

Rašydamas apie šią poezijos knygelę, negaliu nepaminėti iliustratorės I. Šimonienės. Jos piešiniai - ne iliustracija. Kai kuriais momentais jie tarsi padeda suvokti eilėraštį, o kai kada nuveda net į platesnius apmąstymus.

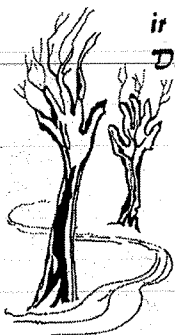
Labai norėčiau ir linkėčiau Loretai ir Linui, kad ši jų kūrybos knygelė nebūtų paskutinė. Gražu, kai jauni žmonės turi ką pasakyti kitiems, nebijo savo jausmų ir minčių viešumo. Lai būna tai gražaus ir prasmingo jų darbo pavydėtina pradžia.

Petras MIKŠTAS

Loreta Stanaitytė - Končienė
Linas Stanaitis

Čia
ir
Dabar

VOLUNGĖ

Č. KUDABOS
VIDURINĖS MOKYKLOS
MOKSLEIVIŲ EILĖRAŠČIAI

Monika Šiaudinytė

ŽIEMA PARVAŽIAVO

Šaltų snaičių lydimas
Su sidabro karieta
Šalto vėjo traukiama
Atvažiuo jau žiema.

Jos ledinė kariūna-
Tai didžiausia puošmena.
Gėlėm šalčio nusėta
Žydi jos balta sūknia.
Apsengė ji tuoj laukus
Sukvielė ir šaltukus.
Jie darbuojasi gerai-
Šyla net vaikų veidai.

Asta Bajarūnaitė

NAKTIS

Tamsi naktis už lange.
Medelių vėtroje laurė.
O tokį vakarą žiemos
Manęs laukan neišvilios.

Krasnelėje žabukai dega.
Močiutė pasaką man sekia.
Ji prikelia gyvent pabaisą.
Kur atskrenda per baltą žemės sniegą.

Ir snaižės, snaižės sidabrinės
Namelių stogai apkloja.
O tokį šturpią žvarbią naktį
Kokių sapnų vaikai sapnuoja?

Laura Kubiliūtė

ŽIEMOS DŽIAUGSMAI

Rudenėlis nušuoliavo
Aukso žirgu nuostabiui.
O žiemužė apibėrė
Gimtą žemę sidabru.

Mūsų džiaugsmui nėra galo
Snaižės tirpsta man delne.
O vaikai jau siurideno.
Sniego senį su sene.

Džiaugias, šoka jie ratu.
Žiemužele, tai puika.
Kad pas mus atkeltavai.
Sniego mums atgabena!

Eglė Gaidelytė

BALTIJA

Prie Baltijos jūros gyvenam.
Mūs turtas-gimtoji kalba.
Kas dieną žuvėdros čia klego.
Ir skamba gimtoji šneka.

Baltijos bangos skatuoja krantus.
Ir palieka tau laišką smėly.
Tarytumet aidas neaiškus
Atklysta žodeliai geri.

Gabija Žigaitytė

ŽIEMA

Šalta pūga pasėlo.
Supustė sniegą vėlei.
Balta žiema atėjo
Išvijus rudenėlį.

Ir paukščiai jau
išskrido.
Negirdim jų balsų.
Tik kiškio ausys kyšo
Iš po baltų pusnių.

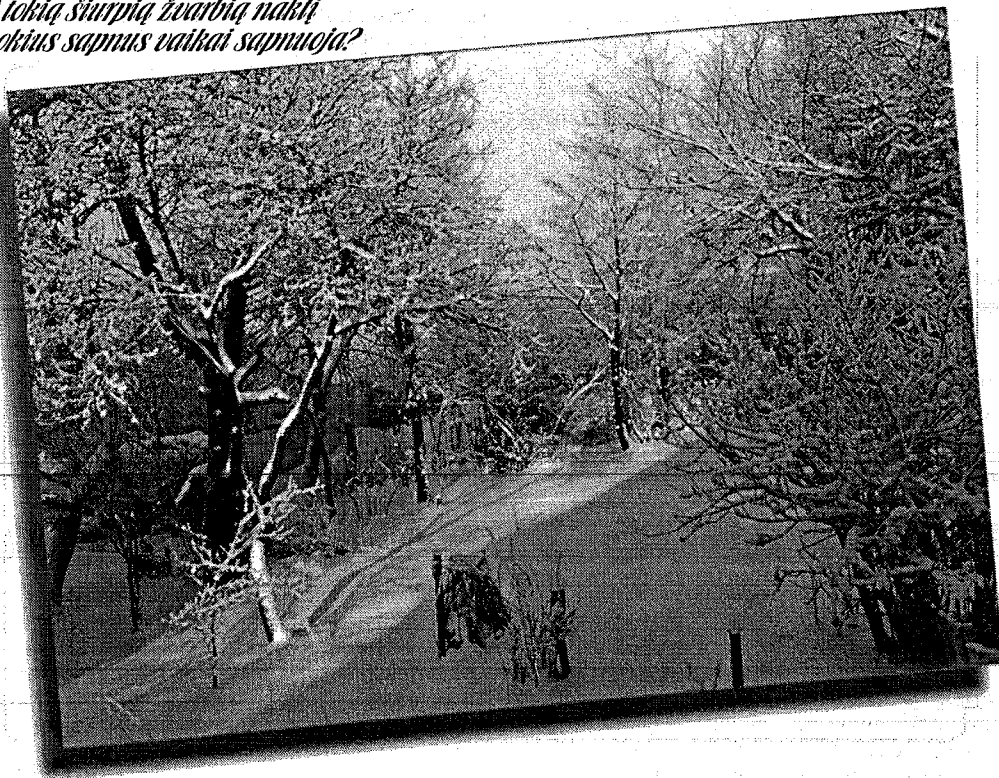
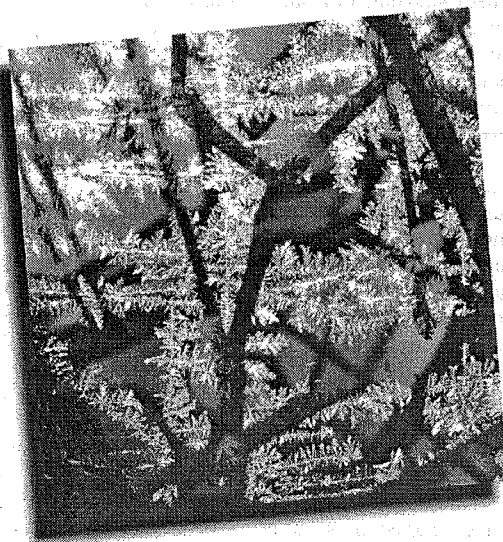
Jodirios snaižės krenta
Ant lauko ir miškų.
Su rogėm nuo kalniuko
Greit čiuos būrys vaikų.

Donatas Galinis

ŽIEMA

Šalta žiema už lange.
Taip šalta, taip baugu.
Visi žvėreliai bėga
Po dideliu medžiu.

Hartu sulauks jie
Saulutės šilumos
Speigius pralauki padės
Draugų širdelių šiluma.

ETNOGRAFIJA

Šiandien gyvenantis žmogus visą savo energiją ir dėmesį dažniausiai paaukoja sunkiai savo buičiai tenkinti. Labai dažnai pamirštame, kad mūsų senoliai dar sunkiau gyvendami visuomet surasdavo laiko dainai, kad tai buvo pagalba norint išgyventi ir pasižiaugti.

Dainingas nuo senų senovės buvo ir tas kraštas, kurį šiandien vadiname Aukštaitijos nacionalinio parko teritorija. Gaila, kad surinkta ne tiek jau daug medžiagos apie dainos gyvenimą šiame regione. Šiame straipsnyje pasakodama apie dainavimo papročius remsiuosi N. Vėliaus pateikta informacija.

Dainos vaikystėje būdavo išmokstamos natūraliu tradicijos būdu - dažniausiai iš vyresniųjų seserų, piemenų ir mergų. Žmonės mokė vaikus rašto, taip pat buvo vieni iš pirmųjų dainų mokytojų. Daugiausiai dainų buvo išmokstama mergaujant ir patiriant pirmąją meilę kai pergyvenama pakili nekasdieniška nuotaika. Daina šiuo metu ne tik išreiškėdavo vidinį žmogaus nusiteikimą, bet ir išaukštindavo dainininką kitų akyse, padėdavo jauniems žmonėms suartėti. Išgirdę merginas dainuojant, tuoj susirinkdavo bernai. Buvusi garsi dainininkė E. Ivanauskienė mergavusi XX a. pradžioje prisimindavo: "Kai noris, kad ateitų kavalierius, panos susidarė ir dainuojam. Žinai, kad intiksi". Tuomet gyvas buvo ir vakaronių paprotys. Visos

kaimo merginos susirinkdavo į vieną pirkį; vienos verpdavo, kitos tinklus megzdavo ar šiaip ką dirbdavo. Ir, žinoma, dainuodavo: "Stovi žirgelis kieme pabalnotas", "Oit sakal sakalėli", "Atjoja bernelis per lygų lauką, "Anam šone lauko". Pasakotoja sakė "Dainuodavom, kad net lan-gai žlega".

Šeštadieniais didžiausioje kaimo pirkioje būdavo ruošiamos vakaruškos (kuokynės). Jos turėjo šeimininį pobūdį ir daug kuo priminė vakarones. Susirinkęs jaunimas žaisdavo "Pas ką žiedas žiba", "katram šone sieltus audžia", dainuodavo "Atjoki berneli nedėlios rytą", "Gal tujei sesyte nežinai vargelio" ir kt. Į vakaruškas būdavo kviečiami muzikantai, jaunimas šokdavo.

Jaunesnės dainininkės vakaronių nebemini. Vakaruškos tampa svarbiausia jaunų žmonių susitikimo ir pasilinksminimo vieta. Vakaruškose daug šokama, dainuojama, eina rateliai. Žiemą daugiau dainuojama pirkioje, vasarą daina suskambėdavo lauke. 1900 m. gimusi Teklė Paukštienė pasakojo, jog dažnai dainuodavusios dirbdamos laukuose "Kai dirbam, sustojam penkios, keturios, kad toliau girdėtus, ir dainuojam pabarėj".

Jauni žmonės mėgo dainuoti ir gamtoje. Beveik visos dainininkės pri-

simena, jog sekmadienio pavakary išeidavusios į lauką padainuoti - "Sulaukiam šventos dienos - einam aplinkui kaimą dainuodami laukeliu.

DAINA MŪSŲ PARKE

Žiūri visi. E ramumas" - pasakojo O. Ivanauskienė (gim. 1902 m.).

Ypač daug būdavo dainuojama per Sekmines, einant rugių lankyti. Rugius lankydavo ir jauni ir seni. Vaikiniai su merginomis sudarydavo pulką ir vaikščiodavo parugėm dainuodami.

Atlaidai virsdavo tikromis jaunimo susitikimo ir susipažinimo šventėmis. Su dainomis grįždavo ir iš bažnyčios.

Pirmaisiais XX a. dešimtmečiais specialiai organizuotų jaunimo pasirodymų nebūdavo. Jaunimo pasilinksminimai būvo palyginti uždaro pobūdžio - linksminosi savo kaime. Dėl to išsilaikė stiprios atskirų kaimų ar apylinkių dainų tradicijos.

XX a. trečiajame ir ketvirtajame dešimtmetyje pasilinksminimai įgavo vis organizuotesnį pobūdį. J. Skliaustienė (gim. 1916 m.) mergaujant Strazdu kaimė triskart per metus buvo rengimos gegužinės. Jos vykdavo ir kituose kaimuose. Miesteliuose dažniausiai po atlaidų.

Kaimuose kūrėsi dramos rateliai. Strazduose,

Ginučiuose ir kitur buvo surengti vaidinimai. Į Kirdeikius net iš Kauno atvyko lėlių teatras. Tai surengdavo daug jaunimo. Atsirado daugiau laikraščių, radijas.

Ir toliau ruošiamos vakaruškos, bet į jas jau rinkdavosi jaunimas iš tolimiausių kaimų - net merginos peržengė savo kaimo ribas.

Dainuoti kviesdavo ir bažnyčia - į chorus aktyviai kviesdavo Kirdeikių, Daunorių ir kitos bažnyčios. J. Skliaustienė pasakojo jog grįžtant iš Daunorių, susitaisydavęs kelių kaimų - Strazdu, Vyžių, Šuminių - jaunimas ir eidavę visi per miškus dainuodami. Jei kur pakeleję būdavo gegužinė, būtinai užsukdavo ir šokdavo iki vakaro.

Nykstant atskirų kaimų uždaramui ir jaunimo pasilinksminimams įgaunant vis platesnį pobūdį, nyko ir atskirų kaimų dainų tradicijos, pastebimai mažėjo dainos reikšmė. Ypač greitai plito naujos madingos dainos.

Ištekėjusios tiek senesnės, tiek jaunesnės dainininkės visai nebedavė vakaruškas ir padainuoti vis mažiau progų nepasitaikydavo. Dažniausiai būdavo dainuojama per krikštynas ir vestuves. T. Paukštienė prisiminė, jog vaikams augant vakarais visa šeima susilipdavusi ant krosnies ir dainuodavusi.

Taigi, matome, kad XX a. pirmoje pusėje

liaudies daina dar turėjo gan svarbią vietą. Keičiantis metams keitėsi ir žmonių užimtumas. Gaila, kad paskutiniu metu sumažėjo bibliotekų, bet vis tiek džiugu, kad šių metų spalio pirmą dieną parko teritorijoje ir šalia esančiose Ignalinos viešosios bibliotekos filialuose skaitė 772 suaugę ir vaikai, perskaitė 14045 knygas.

Parkas labai norėtų, kad kiekvienas kaimas turėtų savo šventę, kurią tikrai mielai padėtų paruošti, kad tai būtų diena, kai suvažiuoja visi vaikai ir kaimo išeiviai. Kai galima susitikti, pasidalinti rūpesčiais ir vargais, padainuoti ir pašokti. Labai gailimės, kad dėl materialinių trūkumų iširo taip šauniai pasirodęs J. Ribokienės suburtas Palūšės "Vyturių" kaimo dainos kolektyvas, džiaugiamės nenuilstančių Ginučių muzikantų - Šumino ir Ivanauskų muzikavimu, gero skrydžio norime palinkėti ir Ginučių jaunimui, susibūrusiam Antalksnės kultūros namuose - ansamblui "Jonvabalis". Labiausiai širdis džiaugiasi kai žiūri į Minčios girininkijoje gyvenančias nenuilstančias dainininkes ir šokėjas - Žilėnienę, Musteikienę, Šerėnienę, Toleikienę. Net apšala širdis iš laimės, kai matai, kaip motinos su trisdešimtmečiais sūnumis suka ir trepsi senuosius mūsų tautos šokus, nenuilsdamos traukia įvairiausias dainas.

redaktorė
Dalia SAVICKAITĖ

AR SUSPĖSIME PARUOŠTI RATUS VASARAI

Visi bent kiek netradiciškiau mąstantys Ignalinos rajono gyventojai kartą ar du, bet vis atsimuša į nesupratimo sieną. Pamenu, prieš gerą dešimtmetį valdžia aiškino, kad pats nuosto-

lingiausias verslas rajone - turizmas (kažin, kaip galvoja dabar?). Gyvenimas vis dažniau įrodo, kad tai netiesa. Gaila, kad reklaminiame buklete, pasakojančiame apie Liekuvos kaimo turizmą

(anksčiau vadintą agroturizmu) Ignalinos rajonas nieko nerodo. Na, bet su šiuo nauju verslu (tik Ignalinos rajone!) jau baigiama apsiprasti ir manau, į paskutinį vagoną kaip visuomet dar suspė-

sime. Dabar bene svarbiausia, kad mokesčių sistemos ne taip greit judėtų ir pirmieji, besidominę šiuo verslu, dar suspėtų nors kiek atsitiesti jais neapsikrovę.

Bet kokių atveju be ga-

lo džiaugiuosi, kad rajono savivaldybėje dirba Edita Kondrotienė, ir kad kaip tik jai patikėta tvarkyti turizmą. Ši energinga ir viską norinti

(nukelta į 11 p.)

AR SUSPĖSIME PARUOŠTI RATUS VASARAI

(atkelta iš 10 p.)

žinoti moteris išmaišė nemažai pasaulio kol suformavo priimtina mūsų sąlygomis turizmo plėtros modelį. Man, aišku, nieks nesuteikė teisės prognozuoti rajono perspektyvų, bet kaip eilinis Lietuvos pilietis aš turiu teisę galvoti, kad nederlingose žemėse, kur retas užaugęs grūdą atitinka priimtas normas, negalima prioritetų teikti žemės ūkio vystymui. Lygiai taip pat kaip ir pramoniniai gigantai čia neturi perspektyvų - sensanti darbo jėga, paklausos trūkumas ir kt. O gyventi reikia. Ir gyventi reikia šiandien. Jau daugelį metų šio regiono gyventojai gaudavo nemažas pajamas iš "dačnikų". Šiandien kelia aukštesnius reikalavimus. Dažnai sulaukiame norinčių papoilsauti ir iš užjūrio - mat

pradėjome reklamuoti užsienio leidiniuose bei mugėse. Turimos poilsio bazės dažnai jau netenkinan augančių klientų poreikių, o ir mieste auginantys vaikus tėvai ieško progos supažindinti su kaimo gyvenimu, pagirdyti šiltu karvutės pienu, patys nori pasivandenioti kaimiškoje pirtelėje.

Taigi, E. Kundrotienė norėdama padėti rajono gyventojams prasimanyti daugiau pinigų, o poilsiautojams - sukurti gerą informacinę sistemą bei normalias poilsio sąlygas, suinteresuotus šio verslo vystymu klausimais į pasikalbėjimą. Pagrindiniais klausimais buvo: ar šiuo verslu besidomintys ūkininkai norėtų susiburti apie kuriamą rajone informacinį centrą, kuris užsi-

imtų jų poilsinių reklamavimą ir aprūpinimą poilsiautojais, informuoti ūkininkus apie valstybės teikiamą paramą norintiems užsiimti šiuo verslu, paaiškinti konsultacinės tarnybos, gebančios padėti paruošti verslo planus, paslaugas. Į pokalbį susirinko 11 žmonių, pageidavo atvykti dar keturi, bet matyt turėjo kitų rimtų užsiėmimų. Pokalbio metu jautėsi, kad susirinko tikrai verslu besidomintys žmonės. Diskutavo įvairiausiais klausimais - nuo paslaugų, užimtumo ir apsaugos organizavimo iki atominės elektrinės pavidinimo pakeitimo. Kalbėta ir apie tai, kad šis verslas gan sezoniškas, kad reiktų užsiimti kažkokia papildoma veikla - pvz. netradicine žemdirbyste, augalininkyste ir kt. Buvo siūloma neužsidaryti siauram rate: tegul ūkininkas rūpinasi patogumais ir maitinimu, o daržovės maistui pirkti iš kaimyno,

kito kaimyno paprašys, kad arkluku poilsiautojus pavėžintų ir t. t. Taip pajamų daugiau turės viso kaimo gyventojai. Ypatin-gai daug diskusijų sukėlė valstybės teikiamos pagalbos klausimai, įvairių fondų, galinčių padėti vystyti verslą, programos. Jei kas iš ūkininkų ir neatvyko į šį pasitarimą, bet galvoja apie šį verslą, galime padrašinti: Žemės ūkio valdybos viršininkė D. Kardešienė patikino, kad pinigų šio verslo rėmimui yra. Šią veiklą remia mažo našumo žemių (30-31%) programa (nukrypimas iki 10%). Paruošus verslo planą valstybė išmoka 25% to projekto vertės. Likusius 75% ūkininkas turi padengti savo lėšomis. Remiami 3 ha žemės turintys ūkininkai. Kadangi tokį projektą dažnai sunku paruošti patiemis - jus mielai konsultuos J. Telyčienienė. P pinigų yra - tik reikia mokėti juos paimti. Reikia norėti

juos paimti. Didžioji dalis susirinkusiųjų - pradedantieji, žmonės turintys žemės ir norintys ją kuo efektyviau panaudoti. Ketvertas sodybų iš šio būrio: Adomavičių, Danilevičių, Dapkų ir Vito - jau šiandien paruoštos taip, kad gali priiminėti ir užjūrio svečius (anie gali 20 valandų per dieną būti aborigenais, bet po to jiems vistiek reikės normalaus dušo ir patogaus tualetito).

Manau, kad gera pradžia bendravimui padaryta. Artimiausiu metu jie visi planuoja nuvykti į Lenkiją pasižiūrėti kaip dirba Seinių krašto informacinis centras, kaip ten priiminėjami turistai. Noriu tikėti, kad per žiemą pasiseks paruošti ratus vasarai. Na, o tiems, kurie dar visai nesidomėjo šio verslo vystymu, siūlome susipažinti su žemiau pateikiamu dokumentu.

redaktorė

Dalia SAVICKAITĖ

Žemės ir miškų ūkio ministerijos
1997 m. kovo 25 d. įsakymo Nr. 144a
9 priedas

ŽEMĖS ŪKIO VEIKLOS PERTVARKYMO MAŽO NAŠUMO ŽEMĖJE TIKSLINE PROGRAMA IR JOS FINANSAVIMO TVARKA

Tikslas

Padėti ūkininkams ir žemės ūkio įmonėms mažo našumo žemėje pertvarkyti ūkinę veiklą taip, kad būtų išsaugotos ir sukurtos papildomos darbo vietos ir užtikrintos pajamos gaminant paklausią konkurencingą produkciją bei teikiant paslaugas.

Finansavimo kryptys

1. Konkurencingos ir paklausios tradicinės ir netradicinės augalininkystės bei gyvulininkystės produkcijos gamyba, perdirbimas ir realizavimas.

2. Amatų, paslaugų ir kitokių verslų skatinimas.

3. Kaimo turizmo objektų kūrimas ir plėtra.

Pastaba: mažo našumo žemės apsodininimas mišku finansuojamas iš Miško fondo pagal nustatytą tvarką.

Finansavimo tvarka

Mažo našumo žemei priskiriamos žemės ūkio naudmenos, įvertintos pagal Lietuvos žemių įvertinimo metodiką:

30 našumo balų ir mažiau (1988-1990 metų duomenimis);

31 našumo balų ir mažiau (1992 metų patikslintais Lietuvos žemės įvertinimo duomenimis).

Duomenis apie rajonuose esančių nenašios žemės plotą Žemės ir miškų ūkio ministerijai pateikia Valstybinis žemėtvarkos institutas, o rajonams - rajonų žemėtvarkos tarnybos.

Iš Kaimo rėmimo fondo kompensuojama iki 25 proc. vieno investicijų projekto (verslo plano) einamųjų metų investicijų kaštų (ilgalaikio turto įsigijimo ir apyvartinių lėšų formavimo), bet ne daugiau kaip 50 tūkst. Lt.

Lėšos skiriamos viešojo konkurso tvarka efektyviausiems ūkinės veiklos pertvarkymo investicijų projektams (verslo planams) iš dalies finansuoti.

Konkursų komisijai pateikiami šie dokumentai:

prašymas finansinei paramai gauti;

ūkinės veiklos pertvarkymo investicijų projektas (verslo planas);

žemėtvarkos tarnybos dokumentas apie ūkininkavimą mažo našumo žemėje;

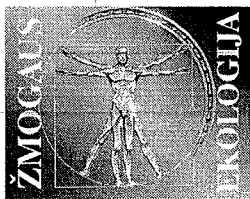
ūkininko ūkio įregistravimo pažymėjimas;

dokumentai apie faktiškai padarytas išlaidas įgyvendinant investicijų projektą.

Su konkurso nugalėtojais sudaromos sutartys, kuriomis garantuojamas lėšų tikslinis panaudojimas bei konkursų komisijos nustatytų sąlygų įgyvendinimas. Kaimo rėmimo fondo lėšos pervedamos tik pateikus atitinkamus dokumentus. Fondo lėšų gavėjui, panaudojusiam jas ne pagal paskirtį, taikomos numatytos sutartyje sankcijos kaip už prievolės nevykdymą.

Kaimo plėtros ir mokslo
departamento direktorius

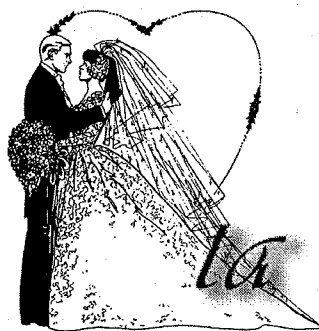
A. Baležentis

Visi stveriamės už galvą pasižiūrėję, kaip mažąją gimstamumą Lietuvoje. Visi aiškiai suvokiame, kaip sensta mūsų tauta. Aišku, sąlygos sunkios, didžioji dalis žmonių gyvena "ant skurdo ribos", bet ar tai patiesina, kad nuo 1955 m. lapkričio 23 dienos, įteisintus negimusiu žudymą, Lietuvoje skaičiuojame daugiau nei du milijonus atstumtų negimusiu gyvybių.

Gyvename pereinamąjį laikotarpį - Virsmą, kai ir sta buvusi gyvenimo sankloda, nuvertinamos, paneigiamos esminės būties vertybės. Sunku suprasti, išgyventi, prisitaikyti, atliepti vienas kitam. Juolab tai sudėtinga bendraujant dviem skirtingom lytim. Šie nesupratimai, problemos supaprastinimas dažniausiai ir sukuria aukščiausiai paminėtus faktus. Liūdna, kad taip greit užmiršome dar prieš karą visai kitaip suprantamą žodį "lytis". Buvo sakoma "žmogus gražios lyties, t.y. nesukumpęs, gero augimo, gražios lyties". Nepalikime šiam žodžiui vien biologinės prasmės. Žmoguje lytiškumas reiškiasi ne tik išoriniu pavidalu - kūne, jis persismelkia ir į vidinį - jausmų, minčių bei dvasios pasaulį. Labai gaila, kad jaunimo lytinis švietimas dažnai turi tik "biologiskąją" pusę. Reikalinga ir tai nes aplinkui tiek "meilės" ligų. Gal ir naivu, bet reiktų kalbėti ir apie dvasinius lyčių santykius, meilės prasmę, pareigos jausmą ir hierarchinę vertybių skalę. Šiandien meilė yra bene labiausiai nuvertinta, supurvinta ir paniekinta gyvenimo vertybė. Galima sakyti, beveik prarandame meilės prasmę ir paskirties suvokimą, kai tuo tarpu meilė yra pasaulį valdanti - kurianti arba griauanti galia. Nuo jos apraiškų gyvenime priklauso ne tik pasaulio, žmonijos veidas, bet ir mūsų ateitis. Meilė - gyvybės pagrindas, pasak T. Sarde-

no - pagrindinė dvasinės energijos rūšis. Svarbiausioje žmogiškųjų santykių srityje - lyčių santykiuose, - kaip akcentavo VI. Solovjovas, mokslas neturi kriterijų, kas normalu (teigina) ir kas ne (draustina). Vienintelis kriterijus - reikšmingo įprastumas: jeigu taip daro dauguma - normalu, ir priešingai. Tai metodų, kuriais tirama negyvoji gamta, mechaninis perkėlimas į mokslą apie žmogų. Bet argi žmogus - vien aplinkos sąlygojama materija? Paprastai manoma, kad skirtingų lyčių tarpusavio meilės prasmę glūdi jos tikslingume: ji skirta giminei pratęsti.

Gamta ir istorija tai paneigia. Gyvų būtybių dauginimuisi meilė nėra būtina, netgi nereikalingas dviejų lyčių egzistavimas. Nemaža dalis augalų ir gyvūnų dauginasi belyčių būdu: dalinimusi, sporomis, pumpuravimu, skiepijimu. Lyties faktorius susijęs ne su dauginimusi apskritai, bet su aukštesniųjų organizmų dauginimusi. Vadinasi, lyčių diferenciacijos prasmės reikia ieškoti ne giminės pratęsimu, bet aukštesniojo organizmo idėjoje.

Stulbinantį patvirtinimą tam randame stebėdami tokį faktą: kuo aukštesnė yra lytinio būdu besidauginančių gyvūnų (stuburinių) organizacija, tuo jų dauginimosi galia silpnėja, o lytinės traukos jėga stiprėja. Žemiausios stuburinių klasės - žuvų - visumas nepaprastas: patelė kiekvienais metais paleidžia milijonus gemalų, kuriuos patinas apvaisina ne patelės kūne. Šie stuburiniai visliausi ir mažiausiai jaučia meilės aistrą. Varliagyvių ir roplių palikuonys ne tokie gausūs, o lyčių santykiai - glaustesni. Paukščių dauginimosi ga-

lia dar menkesnė, o tarpusavio trauka nepalyginamai didesnė. Žinduolių - gyvavedžių dauginimasis dar menkesnis, o lyčių trauka nors ne tokia pastovi, bet intensyvesnė. Galų gale žmogaus dauginimasis minimalus, o meilė tarp lyčių pati stipriausia ir turinti jam daugiausia reikšmės, pasižyminti tiek santykių pastovumu, tiek aistros įtampa ir intensyvumu. Taigi lyčių meilė ir giminės pratęsimas yra atvirkščiai proporcingi vienas kitam.

Žmonių pasaulyje, kur individualios ypatybės daug ryškesnės ir svarbesnės negu augalų ir gyvūnų pasaulyje, gamta (arba ki-

nieko nepriklausomą vertę mūsų asmens gyvenimui. Šį jausmą patvirtina ir objektyvi tikrovė, kurioje stipri individuali meilė niekada nebūna vien priemonė giminės tikslams, o pastarieji pasiekiami ir be jos. Visuotinėje, kaip ir šventojoje, istorijoje skirtingų lyčių tarpusavio meilė nieko nelemia ir tiesiogiai jokio poveikio istoriniam procesui nedaro. Jos visa vertė slypi individualiame gyvenime.

Kokia gi jos reikšmė žmogaus asmeniui?

Egoizmas, kaip pagrindinis individualaus gyvenimo pradai, visą jį persmelkia ir visa nukreipia, tame

sąlygiškai vertingu, jis neteisingai atsisako tokia pat vertę matyti, įžvelgti kituose. Jausdamasis esąs gyvenimo centras, koks iš tikrųjų ir yra, jis nukelia kitus į savo būties pakraščius, pripažindamas jiems tik išorinę ir sąlyginę vertę.

Teorinėje plotmėje žmogus, jeigu jis tik nėra beprotis, pripažįsta savo ir kitų lygiavertiškumą, bet savo konkrečia praktine sąmone, jausena ir darbais jis teigia begalinį skirtumą, savo ir kitų vertės neatitikimą: jis yra viskas, jie - niekas. Tuo tarpu tik teigdamas savo išskirtinumą, žmogus negali tapti toks, kokių save laiko - žmogus gali tapti viskuo vien įveikdamas savo sąmonėje ir gyvenime tą vidinę ribą, kuri atskiria jį nuo kitų. Tik kartu su kitais jis gali įgyvendinti savo besąlyginę vertę. Tikroji individualybė yra konkretus būdas suvokti visa kita kaip save. Teigdamas save atskirai žmogus praranda buvimo prasmę, o savo individualybę paverčia tuščia forma. Tik viena jėga - meilė - gali pakirsti egoizmą iš pašaknų. Patirdami meilėje tiesą apie kitą ne abstrakčiai, o gyvenimiškai ir perkeldami savo gyvenimo centrą už savo asmens ribų, nugalime gyvybingąjį egoizmą.

Tėvų meilė dėl savo jausmo stiprumo ir objekto konkretumo labiausiai priartėja prie skirtingų lyčių tarpusavio meilės, bet negali turėti tokios pat reikšmės. Tėvai negali būti vaikų gyvenimo tikslas - tai kita karta. Kalbant apie patriotizmą ir meilę žmoniui, reikia pasakyti, kad šie jausmai nepašalina egoizmo, kadangi mylintysis ir mylimasis nesugretinami. Nei žmonija nei tauta negali būti pavieniam žmogui toks konkretus objektas kaip jis pats. Paaukoti savo gyvenimą galima, bet realizuoti žmogiškąją individualybę - ne. Realus centras čia vis dėlto yra senasis egoistinis aš, o tauta ir žmonija lieka sąmonės periferijoje kaip idealūs dalykai. Tą patį galima pasakyti apie meilę menui, mokslui ir tt.

Pagal knygą "Meilės prasmė" paruošė DALIA SAVICKAITĖ

Ar kas per viens ta meilė yr..?

konkrečiame gyvenime viską nulemdamas, todėl jo niekaip negalima įveikti teoriškai suvokiant tiesą. Kol egoizmo jėga nesusidurs su kita, jai priešinga gyva jėga, tiesos suvokimas bus tik išorinis apšvietimas, sytimos tiesos atšvaitas. Žmogiškosios meilės prasmė yra individualybės pateisinimas ir išgelbėjimas per egoizmo paaukojimą.

Visą egoizmo blogumą ir melą sudaro ne tai, kad konkretus žmogus perneš lyg geros nuomonės apie save, laiko save besąlygiškai vertingu: čia jis teisingas, kadangi kiekvienas yra be galo vertingas ir svarbus, kiekvienas visiškai nepakeičiamas ir perversinti savęs negali. Nepripažinti sau šios besąlyginės reikšmės tolygu išsižadėti žmogiškosios vertės, orumo, o tai yra didžiausias paklydimas ir visokio netikėjimo pradžia: jis toks menkavasis, kad net neturi jėgų patikėti savimi - kaip tuomet jis gali tikėti dar kuo nors? Egoizmo blogis ir melas yra ne ši absoliuti subjekto savimonė ir savęs įvertinimas, o tai, kad, teisingai laikydamas save be-

NAUJAKURIAI PALŪŠĖJE

Nuo 1996 metų rudens mūsų parko kolektyvas papildė naujais specialistais. Laikai keičiasi. Keičiasi ir požiūris į gamtos apsaugą. Jai užtikrinti reikalingas aktyvesnis ekologinis mokymas, lankytojų supažindinimas su gamta kaip su vieninga visuma, kurioje vienodai svarbios vi-

sos grandys. Tuo tikslu ir nutarta įkurti informacinį centrą, kuriame lankytojams būtų ne tik teikiama informacija apie poilsavimo galimybes mūsų parke, bet ir veikty nuolatinės ekspozicijos gamtine, istorine, etnografinė tematika.

(nukelta į 13 p.)

NAUJAKURIAI PALŪŠĖJE

(atkelta iš 12 p.)

Mokslo skyrius nuo šiol vadinamas mokslo ir informacijos skyriumi. Jo padalinį - Informacinį centrą po ilgų svarstymų nusprendė įkurdinti buvusio klebonijos pastate Palūšėje. Ilgai nelaukus imtasi darbo. Pirmiausia reikėjo pastatą suremontuoti. Teko perdengti stogą, perstatyti verandą. Kėblumų iškilo perdažant išorinės namo sienas - seni suežiję sienojai bemat sugerdavo dažus netgi dažant jau kelintą kartą. Kai kurias patalpas pastato viduje taip pat reikėjo perdažyti. Kol vyko remonto darbai, buvo renkama medžiaga ekspozicijoms, ruošiamas projektas. Po ilgų svarstymų, įvertinus savo galimybes apsisota prie tarpinio, paprastesnio varianto. Kol kas nutarta įrengti tik tris patalpas. Vienoje bus gamtinė ekspozicija, supažindinanti lankytojus ne tik su parko gyvūnija ir augalija, bet ir su pagrindinėmis parko ekosistemomis.

Antroje patalpoje numatyta įrengti nedidelę skaityklą besidomintiems mūsų parko gyvenimu, jo valdymu, vykdoma gamtos saugine ir ūkine veikla, o taip pat apie kitus Lietuvos ir kitų šalių parkus. Antrojo aukšto vestibulyje planuojama atidaryti savotišką mažą dailės galeriją, kur bus galima įsigyti įvairių vietinės gamybos dailės dirbinių, suvenyrų, parko leidinių. Ateityje norė-

tųsi rekonstruoti pirmame aukšte esantį turistinių kabinetą, pritaikyti jį paskaitų įvairia gamtinė tematika vedimui, videofilmų ir skaidrių demonstravimui. Tačiau tai jau lėšų klausimas - žinia, moderni video ir audio technika kainuoja nemažus pinigus. O jų dar reikės ir kitam būtinam centro inventoriui įsigyti. Šiuo metu informacinio centro įkūrimui pinigai gaunami tik iš miškų fondo, todėl galimybės gan ribotos. Negalime pasitelkti geriausių specialistų, dirbančių su moderniausia technika, tenka pasikliauti tik savo jėgomis, tad kūrimosi tempai nedideli, o rezultatai kluks. Nepaisydami to tikimės, jog jau ateinančio sezono pradžioje atversime duris pirmiesiems lankytojams.

Visus panorėjusius padėti mums finansiskai ar kokių nors kitu būdu prašome kreiptis į Aukštaitijos nacionalinio parko administraciją Palūšėje.

Linās STANAITIS
vyresn. specialistas informacijai
ir tarptautiniams ryšiams

1997 metų lapkričio 24-26 dienomis Valskybinis turizmo departamentas, Lietuvos avialinijos ir Lietuvos ambasada Maskvoje organizavo Lietuvos turizmo firmų pristatymą Rusijoje. Vienas iš Aukštaitijos nacionalinio parko uždavinių - organizuoti pažintinį turizmą, todėl dalyvavome ir mes. Pristatymas vyko Lietuvos ambasados Maskvoje patalpose. Čia 1920-1930 m. ambasadoriumi dirbo žinomas poetas Jurgis Baltrušaitis.

Dalyvavo apie 40 savo paslaugas siūlančių turistinių firmų. Į Maskvą ir atgal skridome Lietuvos avialinijų lėktuvu. Nakvojome ambasados svečių namuose. Pristatymas prasidėjo spaudos konferencija, kurioje kalbėjo Lietuvos konsulas Maskvoje Zozyrovičius, konsulato atsakingi darbuotojai: Budraitis, Klevička, Turčinas, Lankaitis, Jaročkinas, generalinis konsulas Sankt-Peterburge I. Grūžas. Kartu su turizmo firmų atstovais į Maskvą vyko ir Lietuvos valstybinio turizmo departamento vadovas S. Jankauskas.

MASKVOS AMBASADOJE

Spaudos konferencijos metu generalinis konsulas pažymėjo, kad susidomėjimas Lietuva auga. Tai liudija išduotų vizų skaičius. Prieš 4 metus per dieną buvo išduodama 60 vizų, o šiais metais - 600. Jei poreikis didės, o matomai taip ir bus, dabartinis ambasados darbuotojų skaičius nesugebės aptarnauti visų norinčių. Ambasados darbuotojai nuogastauja, kad Maskvos firmos, organizuojančios keliones į Lietuvą, kartais nerealiai padidina kainas, net 2-3 kartus, o šito neturėtų būti.

J. Budraitis pasidžiaugė, kad maskviečiai pasinaudodami Lietuvos avialinijų paslaugomis skrenda į Lietuvą net ir savaitgalį praleisti. Mano, kad tokių turistinių grupių daugės. Taip pat jis palinkėjo Lietuvos turistinėms firmoms iš turistų kišenės "ištraukti pinigų šilkinį siūlų tinklų", t. y. švelniai išvi-

lioti juos geru aptarnavimu, įvairesnėmis paslaugomis.

Po spaudos konferencijos ir kavos pertaukėlių metu, beveik nematomai pertvarkius stalus, vyko mugė. Dalyvavo Lietuvos ir Rusijos firmos, besidominčios konkrečiomis vietovėmis, jose teikiamomis turizmo paslaugomis. Daugelis Rusijos firmų linkę į aktyvų poilsį, vandens ir pėsčiųjų žygius. Mes mugei buvome paruošę 9-ių rūšių lankstinukus su kelionių maršrutais ir kainomis. Didžiąją jų dalį Rusijos ir ypač Maskvos firmos tiesiog išgraibstė. Jos žadėjo išnagrinėti maršrutus, pasirinkti tinkamiausius ir siųsti savo turistus. Bėlieka tikėtis, kad laikas buvo gaišamas ne veltui.

Truputį gaila, tačiau darbo turėjome tiek daug, kad taip ir nesusėję apžiūrėti jau gerokai pasikeitusios Maskvos, pajusti šandieninį jos gyvenimo ritmą.

Irena ČEPONIENĖ
direktorius pavaduotoja kultūrai ir mokslui

TOLIM SVEČIAI

Praėjęs sezonas buvo įsimintinas ne tik parko darbuotojams, bet ir jame gyvenantiems žmonėms. Visiškai nenuostabu, kad viena Šuminių kaimo moteriškė net persižegnojo vieną gražią dieną išvydusi tris juodus vyrus. Daugelis kaimiečių tikriausiai tik iš vaikystės pasakų žinojo, kad yra tokia šalis - Afrika. Bet kad sutiks tris gyvus negrus - tikrai nesitikėjo. Ir ne bet kur - gimtuosiuose Šuminiuose!

Šis pirmasis juodaodžių apsilankymas parke tapo istoriniu. Trys Ganos technologijos universiteto gamtos fakulteto studentai svečiavosi Maskvoje, kai jiems į rankas pakliuvo reklaminius leidinėlį apie Lietuvos nacionalinius parkus. Padedant mūsų Miškų departamento Valskybinių parkų skyriui gavo

visus reikalingus leidimus bei informaciją. Deja, atvykus į parką jiems teko nusivilti - priešingai negu Afrikoje dienos metu laukinius gyvūnus čia pamatyti yra labai sunku. Direktorius mielai sutiko atsakyti į svečių dominusius klausimus. Po ekskursijos negriukai visai pralinksėjo. Ypač didelio dėmesio susilaukė senovinės bitininkystės muziejus. Gaila, tačiau afrikiečių apsilankymą Lietuvoje apskartino užgaulus kai kurių mūsų tautiečių elgesys. Jie išvadino svečius šimpanzėmis, nigeriais, atvirai iš jų šaipėsi. Labai nemalonu, kad tokie išpuoliai teršia visos šalies gerą vardą.

Iš kitų šią vasarą apsilankiusių svečių labiausiai įsiminė danas F. Laustsenas, lenkas P. Dabrovskis ir žinoma - olandų studentas

Y. Martensas (apie jį jau rašėme ankstesniame "Ladakalnio" numeryje). Finas Laustsenas danijoje yra turizmo departamento vadybininkas, ieškantis naujos rinkos Centrinėje ir Rytų Europoje. Palūšėje jis domėjosi poilsiautojų gyvenimo sąlygomis, teikiama paslaugomis, siūlomomis atrakcijomis ir žinoma - kainomis. Visa tai kruopščiai registravo savo bloknote ir nuolat fotografavo, sakydamas, kad tai reikalinga nedideliame reklaminiame leidinukui. Domėjosi Ignalinos atominės elektrine, žadėjo užsukti į jos informacinį centrą. Išvažiavo Finas Laustsenas labai patenkintas - galbūt jau kitais metais sulauksime pirmųjų turistų iš Danijos.

Lenkijos nacionalinės turizmo draugijos prezidentas Piotras Dabrovskis vadovauja saugomų teritorijų turizmo informaciniam centrui Krokuvoje, todėl pasiūlymų bendradarbiauti iš jo sulaukėme ir anksčiau. Be to, Kroku-

vos universitete jis dėsto paskaitas apie ekoturizmą. Į Lietuvą atvyko ne vienas - su draugais iš Anglijos Peak District nacionalinio parko bei iš gamtos mylėtojų draugijos Amerikoje.

Trumpas priėmimas direktoriaus kabinete, ir važiuojame Ažvinčių rezervato link - praktiniais pavyzdžiais iliustruojamas dalykinis bendravimas žymiai naudingesnis. Pakeliui aplankome Šuminius, Strazdus, Vaišnorisškę. Senojo kultūros paveldo apsauga aptariama labai aktyviai. Anglijoje jau muziejais eksponatais tapusi etnografinė kultūra pas mus dar gyvuoja.

Nors pasivaikščiojimas Ažvinčių sengirėje, trukęs net tris valandas, buvo gan varginantis, tačiau net patys vyriausi, jau gana senyvo amžiaus mūsų svečiai nė trupučio neatsiliko nuo juos vedusio rezervato ekologo A. Čeponio. Užbaigdami trumpą ekskursiją užsukome į Striepių muziejų ir pasivaikšinę me-

dumi, svečiai išvažiavo, mums palinkėję daug kanytrybės, atkaklumo ir sėkmės. P. Dabrovskis pažadėjo atvykti ir kitais metais, bet jau su turistų grupe. Anot jo, mes tikrai turime ką parodyti. Daug kas gali būti pateikta kaip puikūs ekoturizmo pavyzdžiai.

Praėjusią vasarą apsilankiusių užsieniečių turistų čia neminėjome, nes jų buvo nemažai: buvo vokiečių, korėjiečių, prancūzų, olandų - visų neišvardinsime. Laikui bėgant prie jų prisirasime. Tačiau kolegas priminti visuomet malonu. Šie iš pirmo žvilgsnio mažareikšmiai apsilankymai mums naudingi ir labai svarbūs. Bendraudami su kolegomis iš kitų šalių neretai išgiriname įdomių minčių, sulaukiame originalių patarimų bei pasiūlymų. Taip pat plečiasi parko darbuotojų akiratis, lavinamas užsienio kalbų mokėjimas.

Linās STANAITIS
vyresn. specialistas informacijai
ir tarptautiniams ryšiams

ANP KRONIKA

Eglučių deginimo šventė

Metų pradžioje dalyvavo Ignalinos kultūros namų ruošiamoje šventėje "Atsisveikinimas su eglute". Šventėje buvo apdovanojami vaikai iš kiemų surinkę daugiausia išmestų Naujametinių eglučių. Šventės metu pasakojama eglės gyvenimo istorija.

Darbuotojus ir apylinkių gyventojus pakvietė muzikinės-poetinės kompozicijos popietę šv. Valentino dieną.

I tradicinę Užgavėnių šventę rinkosi Aukštaitijos nacionalinio parko administracijos ir Palūšės girininkijos darbuotojai. Žiema, kaip visuomet tuo metu, dar bandė susirungti su sparčiai žygiuojančiu pavasariu. Popiet lietaus debesys išstumdžiusi saulutę pataisė visų nuotaikas - maloniai siūlė pasiprausti paskutinių pilkėjančių sniegu, pasivažinėti rogėmis, o išsidūkus paragauti skaniausių pasaulyje Užgavėnių blynų. Parko jaunimas lydimas smagios S. Žigaičio vadovaujamos kapelos važiuojo į Žemaičių NP mūsų atstovauti.

Vienai ar kitaip visi atsimena melagio dieną. La-

Nauji Metai

tės dalyviai susiskirstė į "se-nųjų" ir "jaunųjų" grupes ir bandė nustebinti mišką savo dainomis. Skambiausiai ir įvairiausiai dainas traukė nuostabaus balso turėtojas, buvęs Palūšės girininkas A. Cekuolis.

Vidiškių vidurinėje mokykloje buvo organizuota Miško dienos šventė. Aktyvūs gamtos mylėtojai, nuširdūs ANP pagalbininkai į šventę rinkosi su savo augintiniais - šunimis, katinais, triušiais, voverėmis ir kt. ANP darbuotojai apdovanojo geriausių inkilų ga-

Balandžio 1-oji

bai šauniai ją atžymėti sugalvojo Palūšės girininkijos darbuotojai. Nenuilstantis jos girininkas V. Spaičys susirado rėmėjų ir suorganizavo visai nesumeluotas miške dirbančių arklėlių varžybas. Rimtos jos buvo ar ne, bet buvo ir nugalėtojas - Zenkus. Dar rimtesni buvo prizai - brikelė, grūdų maišai. Visi prisidėję prie šventės organizavimo gavo ir suvenyrinę pasagą, susirinkusius skanumynais vaišino R. Bieliauskienė, vyko įvairūs atrakcionai. Bene smagiausia buvo kai šven-

mintojus, daugiausiai apie parką žinančius moksleivius, aktyviausiai gamtos augos srityje dirbančius pedagogus. Noriu tikėti, kad lyg pagal užsakymą šventės metu virš galvų nuplansiojos gervės į daugelio dalyvių širdį atnešė pavasarį.

Ankstyvo pavasario dienomis ANP darbuotojai organizavo miško sodinimo talką Minčiagirės girininkijos plotuose. Per dvi dienas buvo pasodinta daugiau nei trys ha miško.

Jaunųjų miško bičiulių tarpe organizavome inkilų

Ginučių kapela

gaminimo konkursą. Vėliau jie kėlė savo gamybos inkilus įvairiose girininkijose, padėjo sodinti medelius.

Su didžiausiu siaubu šiemet laukėme Sekminių šventės. Besikaitaliojantys šalti orai neleido pasikelti žolei, sužydėti ievoms. Bet,

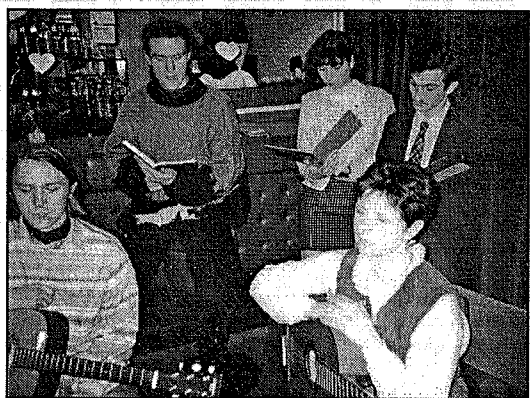
ačiū šeiminkams gausiai sūriu, žuviene ir kitais gardesiais vaišinusioms.

Į Joninės tradiciškai sukvietė Ginučių malūnas. Jau ne pirmi metai gamta šią dieną tiesiog kibiru vandenį pila. Bet gal ir gerai - atsiranda naujos vietos ir formos šventės pravedimui. Šiemet šventė su gausiomis dainomis ir šokiais vyko malūno ekspozicijų salėje. Susirinkusius ginutiškius ir apylinkių gyventojus linksmino Utenos gerimų folklorinis kolektyvas ir nuostabusis Kvedaro vadovaujamas "Krivulės" ansamblis. Kiek liūdniau buvo su laužų deginimu ir vainikėlių plukdymu - matyt nebus Ginučiuose vestuvių iki kitų Joninių. Jaunimėlis pasilgęs trankesnės vakaruškos sa-vaip muzikavo malūno prieangyje.

Joninės vyko ir Palūšėje. Girininkijos darbuotojai rinkosi ant Briedžiakalnio. Ir jiems lietus nesugebėjo sutrukdyti smagiai pasiausti, pasižaisti.

Viduvaryje Palūšėje il-sėjosi Seimo pirmininkas V. Landsbergis su žmona.

Dažnai tarpusavyje pa-

Valentino diena

sakomai vaiski ir karšta. Kaip visuomet gausybė valčių išplaukė iš Palūšės valtinės į Meironių pusiasalį. Jas lydėjo linksma laudiška melodija. Kino operatoriai net prigulę filmavo į pusiasalį plukdomas karves. Ačiū meironiškams sutikusims ir taip besispyriojančias, po žiemos nedrąšias savo karvutes parodyti visos Lietuvos žmonėms. Ačiū gausiai susirinkusiems svečiams iš aplinkinių kaimų, Ignalinos, Utenos, Vilniaus,

sikalbėdavome, kad reiktų atgaivinti gražią bitininkų šventę anksčiau vykusią Stripeikių kaime kas antri metai. Savotiškai gerai, kad Respublikinė bitininkų sąjunga šiemet savo susitikimą ruošė Ignalinoje. Tai ir buvo postūmis ją suruošti. Gal todėl, kad bitininkai kiek lėtesni nei ANP darbuotojai buvo savotiškos organizacinės trinties, bet vėliau ANP Valdyba šios (nukelta į 15 p.)

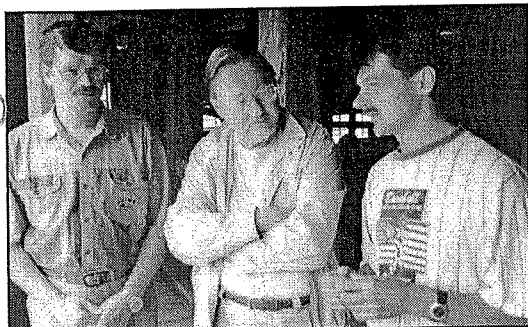
ANP KRONIKA

(atkelta iš 14 p.)

šventės organizacinius rūpesčius nutarė pasiimti ant savo pečių ir viskas lyg ir gerai praėjo. Gaila tik, kad derindamiesi prie bendros bitininkų programos turėjo me viską ruošti anksti, nepatogiū ignedinėčiams laikui. Bet norintiems pasibūti tai ne itin sutrukdė. Buvo pašventintas Senovinės bitininkystės muziejus ir naujas stogastulpis Bitei, vaidilutės nešė ugnį Kriviui, buvo aukojama dievams. Vėliau vyko bitininkų varžytu-

mų, šios veiklos sėkmę priklauso nuo asmeninių iniciatyvų.

Sekancią dieną organizavome ekskursiją su vakarone turizmo ir rekreacijos centro darbuotojams. Visą vasarą vargę ir stengęsi sukurti geras poilsio sąlygas turistaujantiems, jie tikrai nusipelnė padėkos. Gaila tik buvo A. Gaižučio, kuris visą vasarą dirbęs su įspūdingų ieškančiais žmonėmis ir šį vakarą prigludė mus po svetingu Ginučių malūno stogu. Susirinkusius linksmino nenuilstanti gi-

Palūšėje ilsejosi Seimo pirmininkas V. Landsbergis

vės, koncertavo S. Žigaičio vadovaujamas folklorinis ansamblis, "Utenos gėrimų" dainoriai, vyko foto paroda, prekiauta medumi, įvairiais užkandžiais. Man, kaip šventės ruošėjai, buvo malonu konsultuotis su Ignalinos rajono bitininkų sąjungos skyriaus pirmininku V. Ašmėga.

Rudenėjant, kai truputį apimsta aktyvūs turistų judėjimas sulaukiamas Tarpautinės turizmo dienos. Šiai dienaai pažymėti ANP administracija organizavo seminarą su pažintine ekskursija po naujas ANP teritorijas. Seminare dalyvavo apskrities valdytojas R. Dijokas, įvairių turizmo tarnybų atstovai, nacionalinių parkų darbuotojai, užsiimančios šia veikla, savivaldybių bei mokymo įstaigų atstovai. Seminaro metu nebuvo priimta jokių ypatingų nutarimų, bet visi suprato, kad kol nebus atitinkamų vyriausybės sprendi-

nutiškių kapelija.

Ilgai deriname suskimo su Dzūkų nacionalinio parko ansamblio datą. Gal kiek ekspromtu įvyko tas mūsų susitikimas, bet jau toks mielas širdžiai ji buvo! Linksmieji dzūkai savo nuostabią programą rodė Minčios malūne. Susirinkę aplinkinių kaimų gyventojai nuo dūšios pasidžiaugė svečių išmone. Daug pasidarbavo J. Kriugiškytės vadovaujamos girininkijos kolektyvas norėdamas tinkamai priimti svečius. Kartu

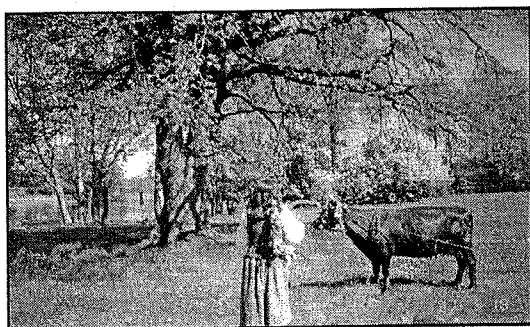
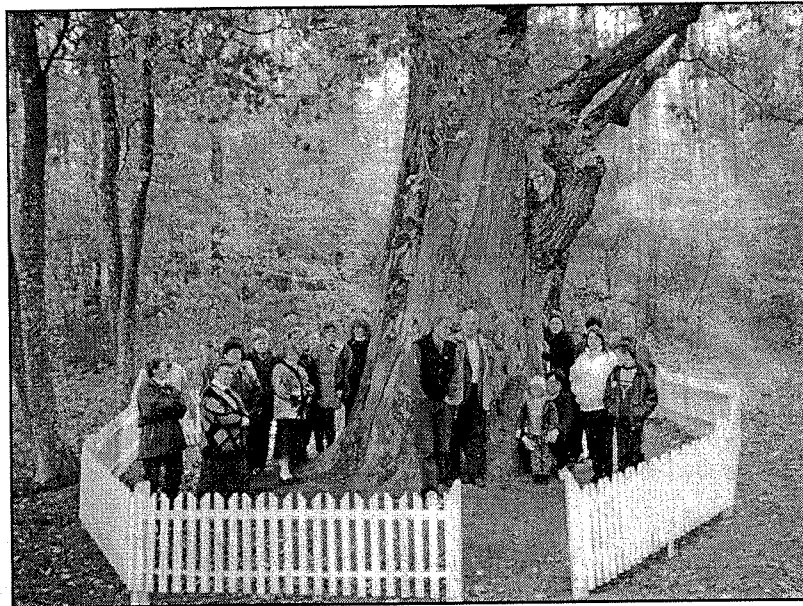

foto J. RADZEVICIUS

su svečiais pasodino draugystės ažuolėlį, susirėbė ne vieną dubenį žuvenės. Energingos Vyžių moterys su savo šeimomis parodė mūsų krašto šokimėlius ir dainas. O juk jos visoje Lietuvoje visos tokios skambios. Ir aidėjo svečių ir šeiminkų balsai malūną su-

gan skandalingą pobūdį. Ažuolas Smetonai ir A. Brazausko ažuolas buvo pasodinti Ladakalnio šlaite.

Metų pabaigoje vyko darbuotojų Naujametinių puokščių paroda - konkursas. Nugalėtojai pripažinti D. Sukovienės, K. Ceponienės ir G. Žilėnienės

Darbuotojų ekskursija

daug medžiagos pateikta į vietinę ir respublikinę spaudą. Buvo leidžiamas laikraštis "Ladakalnis", įvairūs bukletai.

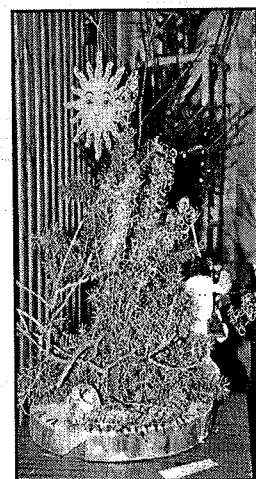
Ekologinė švietėjiška veikla vykdoma keturiose ANP teritorijoje esančiose mokyklose.

Konferencija

Dalia SAVICKAITĖ
kultūrinės veiklos organizatorė

Puokščių paroda

puokštės. Vėliau vyko tradiciniai Naujametiniai renginiai darbuotojams ir vaikams.

1997 m. ANP darbuotojai vyko į ekskursijas po Lenkijos ir Lietuvos nacionalinius parkus. Atskiri asmenys lankėsi Slovakijoje, Vokietijoje, Anglijoje, Danijoje, Rusijoje ir kt.. Vienaip ar kitaip visi gavo papildomų žinių apie medžioklę, miškų tvarkymą, turizmą ir kitokią švietėjišką veiklą. ANP dalyvavo visose įmanomose turizmo mugėse - Lietuvoje ir užsienyje.

Vykusių švenčių metu buvo ruošiamas video medžiaga. Didžiąją dalį filmuotos informacijos iš švenčių pateikiame vietinei kabelinei TV. Ji buvo demonstruojama Ignalinos rajono gyventojams. Atskirai buvo paruoštas reportažas apie Ginučių malūną, kaimo istoriją ir žmones. Video juostoje fiksuotas ir parko gamtos gyvenimas, metų laikų kaitos spalvos. Sukaup- tas nemažas foto archyvas,

Bitininko šventė

pančiuose miškuose. Sekancią dieną svečiai lydimi I. Ceponienės pakeliavo po mūsų parką.

Spalio 4 dieną kartu su Tautininkų sąjunga organizavome Smetonos ažuolo atšodinimo šventę ant Ginučių piliakalnio. Ažuolą atšodinti buvo pakviestas Prezidentas A. Brazauskas. Dėl paminklotvarkos tarnybų įsikišimo šventė įgavo

TURIZMO IR REKREACIJOS CENTRAS

PASLAUGŲ KAINOS VIENAI PARAI

- Dvivietytis dviejų kambarių numeris su vonia, WC - 95 Lt
- Dvivietytis kambarys su vonia, WC - 60 Lt
- Nakvynė dviviečiame kambaryje vasariniame namelyje - 14-16 Lt
- Nakvynė 3-viečiame kambaryje vasariniame namelyje - 14 Lt
- Nakvynė apšildomame korpuse dviviečiame kambaryje - 18 Lt
- Nakvynė apšildomame korpuse triviečiame kambaryje - 16 Lt
- Nakvynė apšildomame korpuse keturviečiame kambaryje - 14 Lt

Tel. 8*229 52891, 47430, Palūšė

- Valties nuoma parai - 25 Lt, valandai - 6 Lt
- Stalo tenisas 1 valandai - 2 Lt
- Slidės su batais parai - 4 Lt, 1 val. - 0,8 Lt
- Garinė pirtis su sale 1 val. - 45 Lt, vakarui - 120 Lt
- Ekskursijų vadovas 1 val. - 20 Lt
- Instruktorius žygiui 1 val. - 10 Lt, parai su nakvyne - 80 Lt
- Nuomojamas turistinis inventorių
- Pasivažinėjimas arkliais su brička arba rogėmis 0,5 val. - 20 Lt, moksleiviams - 12 Lt
- Nuomojamos patalpos konferencijoms, seminarams, vestuvėms ir kitiems renginiams

Redakcijos adresas: Palūšė LT-4759, Ignalinos rajonas,
Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija.
Redaktorė Dalia SAVICKAITĖ
Leidėjas: Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija.
SL 516a.
Maketavo Andrius Surgailis

LADAKALNIS

Spausdino
UAB "Utenos spaustuė"
1998 m. Užsak. Nr. 1356
Tiražas 1000 egz.
Kaina sutartinė